

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT
FELELŐS SZERKESZTŐ

VICSAY LAJOS

állami polgári iskolai tanár

TARTALOM

November

Móra László: Karácsony édes ünnepén. (Vers.)
— V.: Karácsony a pedagógiában. — Sajó Sándor: Karácsony előtt. (Vers.) — Baja Mihály: Jöjj el szép karácsony. (Vers.) — A tanítás művészete. — Tanítások. Beszéd és értelemgyakorlat. A karácsonyfa. (I. osztály.) — Beszéd- és értelemgyakorlat. A dísznőölés. (II. osztály.) — Pósa Lajos: Mikulás. (Vers.) — K. K.: Költeménytárgyalás. Szaboleska Mihály: Karácsony. (III. osztály.) — Vicsay Lajos: Magyar gyermek karácsonya. (Vers.) — V. L.: Nyelvi magyarázatok. Tulajdonságot jelentő szók. (IV. osztály.) — Lakatos Lajos: Természeti és gazdasági ismeretek. Biológiai elemek a tanításban. (V.—VI. osztály.) Farkas Antal: Petiek Mikulása. Gyermekkomédia egy felvonásban. — Móra László: Volt, van és lesz! (Vers.) — Mesedélután. A szeretetről. Móra László: Eljött a Mennyből valaki hozzánk... (Vers.) Köhalmi Julia: Mit mesél a fenyőfa? Tarnavölgyi András: Szegény gyermek karácsonyfa-ünnepélyén. (Vers.) Herczeg Ferenc: Az arany trombita. Móra László: Oly szép ma minden... (Vers.) — Várdótfalvy László: Az öreg honvéd karácsonya. Színjáték 8—12 éves gyermekeknek. Három felvonásban. — V.: Gyakorlati fogások és eljárások. A szabad fogalmazás.

1936

KIADÓHIVATAL:

Szeged,

Kálvária ucca 5.

Szerkesztőség: Madách ucca 17.

Előfizetési ára egy évre 6 pengő

1936. november 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

T A N Ü G Y I F O L Y Ó I R A T

Kiadóhivatal: Szeged, Kálvária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17

Karácsony édes ünnepén

*Legyen ma templom minden ember szive,
Melyben a lélek szárnyat bontogat!
Karácsony édes ünnepén:
Legyen imádság minden gondolat.*

*Legyen ma templom minden ember szive,
S legyen a templom tiszta, szent, fehér.
Karácsony édes ünnepén:
Istennek tetsző legyen a kenyér.*

*Szálljon szívünkbe áldott akarat,
Ez kösse egybe mind a kezeket.
Karácsony édes ünnepén:
Te légy vendégünk: J ó s á g, S z e r e t e t !*

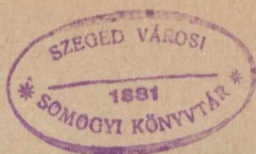
*Akiknek könnyet osztogat az élet
És kín a napja, kín az éjjele,
Karácsony édes ünnepén:
Ne fuss előle! Oh beszélj vele!*

*Testét takard be s enyhítsd sok sebét!
Oh, lásd meg, tudd meg! testvér ő veled.
Karácsony édes ünnepén:
A szíved szépül, őt ha öleled!*

*Az emberszívek örökélő Óre
Tegye ma össze mind a kezeket!
Karácsony édes ünnepén:
Maradj vendégünk: J ó s á g, S z e r e t e t !*

Móra László.

Karácsony a pedagógiában

És újra eljött hozzánk a legszebb, a legkedvesebb ünnep, a tiszta örömök napja, a szent karácsony! Évről-évre így tér vissza hozzánk tizenkilencszáz év óta gyermekded hitünk keretébe foglalva. Keretbe, melyet bearanyoz a karácsonyfák aranyos fénye, kedvessé tesz az örömtől kigyulladt gyermekarcok pirja, áttetszővé imádkozó lelkek átszellemült tekintete. Ezerkilencszáz éve ez az éj egyforma; csendje s angyaléneke egyaránt ünnepélyes; csillagai az égen s pásztortüzei a földön ki nem alusznak soha.

Igy, ünnep vártával érzi igazán az ember, hogy a kalendáriumi békesség és a naptári szeretet nem olcsó emberi alkotás. És a zöld fenyő, az olcsó viaszgyertya, a csillogó ezüstlánc és aranydió nem csacska, sallangjai az ünnepnek, hanem mélységű nagy szimbólumai apró hiteknek és gyermeki vágyak teljesülésének. Az év más napjain tragédiát keresünk és járunk, ami szívet szakaszt... s most mi, nagyok is gyermekes örömmel csörgősapkát teszünk fejünkre, hogy közelebb férközzünk a gyermekhez, a gyermeklélekhez.

Talán... ilyenkor szeretjük a gyermeket legjobban. Neki adjuk a legszebb ünnep minden örömét, a karácsony szent és lélekboldogító édes füllentéseit. Az igazságnak senki sem örül soha annyira, mint a meséknek, mert az igazságok hidegek és kemények, durvák, kegyetlenek. Csak a mese szép, mert abban még ma is hinni tudunk. S szépek a gyermekek, mert hisznek a mesékben.

Vagy talán nem mi tanítjuk őket, hogy higgyenek bennük? Hiszen nem tagadjuk-e el előlük mindennapi életünk sok baját-gondját? S ha közeledik a karácsony, hát nem mi cseréljük ki gyermekünk feslett rongyait és engedjük át ezt az isteni Kisdednek. És milyen boldoggá teszi ez a kis hit, ez a kis füllentés őket. Ha van vétek, amelyet soha megbocsátani nem lehet, csak az a rettenetes emberi gonoszság lehet az, amely széttépi ezeket az illuziókat, amelyeket apró és ártatlan füllentések tartanak össze.

A pedagógusok egyszer már megkísérelték agyonütni a költészetet, a szépségekben való hitet, a meséket. Nem sikerült nekik: mert ezek az etikai nevelés legerősebb eszközei.

Igen, csak meséljünk tovább a gyermekeknek, mert szükségük van a mesére. Az a tanító, aki tud gyöngyöt pergetni nyelvről, aki ért a szóhoz, az nagyon könnyen megszerezheti magának a gyermekek szívét. Aki szereti a mesét, annak nagyon meglágyul a szíve. Ha mesél a tanító, ő lesz az apró gyermeklelkek királya. Kezébe adják akkor a gyermekek szívüket, amely lágy, mint a viasz és ő csodás remekeket formálhat belőlük. A mese a pedagógia varázsgyűrűje. Aki tud hozzá, csodákat művelhet vele.

Minden nehezebb kérdésre, minden új fogalomra legyen a tanítónak egy-egy meséje, fabulája. Akadjon mindig emlékezetében

egy mese, s ha nem akadna: vegyen ki ujat a zsebéből. S amikor már megvan, üljön oda vele az első pad közepére és halkán, csendesen, alig hallhatóan kezdjen permetezni ajkáról a friss szavak esője. Szinte kószolgassa a szavakat s a jobbizű mondásokból ref-rént is csinálhat. Aztán tartson szüneteket. Szóval technikailag is fokozza a hatást. S lassanként, mint a gyepen heverésző pásztorfiút a báránycák, mindig kisebb gyűrűbe fogják foglalni a mesélőt a gyermekek. Egyik-másik talán már a térdét is megfogja és hozzátámaszkodva lesi, hogy kinyilik-e még egyszer a kakaslábon forgó vár kapuja, vagy hogy a legkisebb levante ki tudja-e nyitni a csodavár kapuját. Aztán a szomorkás meséknél szempillájukra perdül majd lelkük romlatlan nemességének gyöngyszeme: a könny. Nem szabad tovább szomorítani kis szívüket. A szegény özvegyasszony jószívű fiát dús gazdag királlyá kell tenni s az öreg, gögös uralkodót meg kell fosztani a trónjától. S a mese végén a könnytől áztatott kis szemekre ráfeszül a mosoly drága szívárványa.

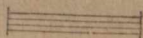
Ó, milyen fenséges tünemény ez! Mikor a síró szívek és szomoru szemek nevetnek! Mikor a szomoru lelkekből feltör a boldog kacagás beethoveni harsonája! Szívárvány a permetező égen!

De nemcsak a nevelésben, a tanításban is nagy szerepe van a mesének. Áldott módszer a fonomimika, mert mesékkel nyitja meg a gyermek számára az olvasás titkát! A beszéd- és értelemgyakorlat is — mind mese. Az énekekben minden új hangot más ágon ülő madárka énekel először s a fa alatt fekvő komondor zavarja éneküket. Az indulókat csatákba rohanó katonák fújják s én azoktól lestem el, azok üzenték, hogy tanítsam meg rá az én kis katonáimat is. A számtanban a legszebb tárgyköröket a mesék adják. Minden számtanpélda egy parabola lehet, melynek megfejtését várják, mint a mese végét. Azután lerajzolják egyszerű vonalakkal a mese alakjait.

A karácsonyi szeretetet hozó kiesi Jézus örökéletű fabuláival halhatatlanná tette a mese pedagógiáját. Ó, milyen szépek az ő példázatai még a jó öreg fordításokon keresztül is. Mennyi kincs vesztenek el azok, akik nem ismerik, nem olvassák a Bibliát! Kikapadhatatlan forrása a fabulának.

A karácsony a gyermek lelkében a mese áldott kultuszát ápolja. És hogy milyen érték a mese, abból is látszik, hogy mikor a gyermek a legboldogabb, még akkor is, még a karácsonyfa alatt is mesét kér. S ha látunk csillogó szemű gyermeket a karácsonyfa alatt, mikor a lobogó viaszgyertyát számlálgatja: egy, kettő, hat, hét, kilenc, husz... jusson eszünkbe, hogy mesék nélkül nem lennének boldogok...

(V.)

Karácsony előtt

Kicsi lányunk nagy dologba jár ad:
 Levelet ír a jó Jézuskának;
 Kérés a szó, sok az érzés benne, —
 Bárcsak azíán foganatja lenne!

Lelke árad minden kicsi sorba:
 Jó Jézuskám, jöjj el karácsonyra!
 Te szent jáddal kopogtass be nálunk,
 Szeretettel, imádsággal várunk!

... Gyermekszívrrel teleirt lerélke, —
 Angyal viszi magasságos égbe;
 Kicsi lányunk reménykedve várja:
 Felel-e majd a kis Jézuska rája?

Oh, felel majd! — ne félj, kicsi lányom,
 Le is röpöppen ragyogó szép szárnnyon;
 Kinek tiszta a szíve-világa:
 A Jézuskát nem hiába várja!

Sajó Sándor.

Jöjj el szép karácsony

Jöjj el szép karácsony, oszlasd el a gyászunk,
 Valahára egy kis örömet is lássunk:
 Hadd lássuk a jászolt az Isten Fiával,
 Boruljunk elébe szent álmélkodással.

Bethlehemi égbolt ragyogó világa,
 Hajolj le még egyszer a szegény világra,
 Hajolj le mosolygó hajnal égi szárnyán:
 Angyalok szavára most várunk csak árcán.

Az Eg üzenetjét szívünkbe fogadjuk
 S az egész világnak ime tudtul adjuk:
 Dicsőség a Mennynek, békesség a Földnek,
 Nyujtsanak ma jobbot, kik egymásra törnek;

Harc, háboru szünjék, vérpatak megálljon,
 Nemzetek szívébe jóakarát szálljon,
 Szeretet szent lángja egekig lobogjan:
 Az az áldott Kisded, óh, hadd mosolyogjon.

Baja Mihály.

A tanítás művészete

II.

Miután az óra célját kitűztük és az új anyagra vonatkozó régi képzeteket felújítottuk, áttérünk a tanítás harmadik fokozatára: a tárgyalásra. (Synthesis, vagy az új anyag nyújtása, a probléma megoldása.)

A tanításnak lélektani törvények szerint kell végbemennie, vagyis a hiányos szemléletről a világos fogalomig kell a gyermeket vezetni. Ezt többféle szemléltetéssel érjük el. A különböző eljárásokat általában két csoportra oszthatjuk: külső és belső szemléltetésre. A külső az analitikai szemléleti oktatás, midőn a valóságos tárgyról szerzett egységes képet elemezzük. A belső szemlélet a synthetikus szemléleti oktatás, ezt akkor alkalmazzuk, ha nincs módunkban a közvetlen szemlélet nyújtása. Ilyenkor a meglévő képzeteket kibővítjük, átalakítjuk. Pl. ha a hajóról kell tanítanunk s a gyermekeknek nincs alkalmunk azt bemutatni, azonban csónakot már láttak, felhasználjuk a róla szerzett képzeteket, azután leírjuk milyen a hajó, a kettőt egymással összehasonlítjuk és a hasonlóságot kiemeljük. A szemléltetés nagy jelentősége Pestalozzinál is kifejezésre jutott: „A megismerésnek föltétlen alapja — írja — a szemlélés; azaz: minden megismerés szemlélésből induljon ki és visszavezethető legyen rája“. Csak ez uton nyújthatunk tisztá, világos képet a konkrét és absztrakt dolgokról. Hogy ezzel a mindennapi életben nem törődünk eleget, bizonyítja: az, hogy sok felnőtt van, kinek fogalma sincs arról, mekkora terület egy ár. Pedig milyen egyszerű módon lehet azt az iskolában szemléltetni és sohasem felejtene el. A gyermeket kivisszük az udvarra, lemérjük a távolságokat s a négyzet alakú területet maguk a tanulók bekerítik összefogott kezekkel.

Tudatunk nem egyszerre, hanem csak lassanként fogja fel az ismereteket, azért egy óra anyagát nem szerezhetik meg a gyermekek a maga egészében, csak részenként. Ezeket teljes figyelemmel és gondossággal vizsgáljuk s ugyanekkor kisorsítunk tudatunkból minden más, oda nem tartozó képzetet. Ily módon behelyezkedünk a megismerendő anyagba, gondolkozunk fölötte, amit Herbart nyugvó elmélyedésnek (Vertiefung) nevezett. Pl. a történelemben Deák Ferencről tanítunk, akkor a tanítás minden egyes részletében, gyermekkorában, ifjúságában, szerepében a szabadságharc idejében, a kiegyezés idejében stb. külön-külön elmélyedünk.

Egy-egy egység befejezése után a tanító győződjék meg arról, vajon a gyermekek felfogták-e az új anyagot, mindenki képes-e gondolatmenetet követni? Lehetőleg önállóan mondják el, fölbeszakítás nélkül s a hibákat is társaik igyekezzenek kijavítani. Előfordulhat az is, hogy néhány tanuló csak inkább a szavakat jegyezte meg és nem a lényeget fogta fel, azért kívánjuk meg, hogy saját szavaival adja elő.

Nagyon jó szolgálatot tesznek, mert segítik a gyermeket az összefoglalásnál a gondolkodásban, ha minden elvégzett egység után összefoglaljuk a lényeget, úgynevezett *vázlatszavakban*, amelyeket a táblára írunk. Egy-egy rövid mondattal, esetleg néhány szóval mintegy rámutatunk arra a főgondolatra, amelyiket első sorban meg kell jegyezni. A tárgyalás végén ezek adják meg az egész tanítás vázlatát, azért mondhatjuk vázlatszavaknak. Hasznosak azonban csak akkor lesznek, ha a tanulók maguk állapították meg s nem a tanító önkényesen állapítja meg azokat. Azért természetes, hogy neki már előre tudnia kell, melyek lesznek azok s csak alakilag változhatnak meg a tanítás folyamán.

Azok az ismeretek a legértékesebbek és legmaradandóbbak, amelyekhez a saját erőnkől jutunk. Arra kell tehát törekednünk, hogy ha csak lehet, a tanulók ne csak gondolkozzanak, hanem cselekvőleg is részt vegyenek a tanításban. Pl. a mérés tanításánál tényleges méréseket végezzenek, a számtannál az alsó fokon: golyókkal, lapokkal, pálcikákkal dolgozzanak. Pl. a szorzásnál cselekvőleg úgy szemléltetjük a műveletet, hogy a tanuló a 2×3 tanításánál kétszer kijön a padból és hoz három pálcát, vagy mást. A felsőbb osztályokban is ennek a megismerési módnak alkalmazása helyes. Midőn természettanból a gőzgépet tanítjuk, a tanulót a probléma elé állítjuk. Kiindulhatunk azon tapasztalati tényből, hogy a gőznek ereje van, mert a forrásban levő vízből fölszálló gőzök fölemelik a fődőt. Hogy miként lehet ezen tulajdonságát a víznek gépeknél munkaerőül felhasználni, azon a gyermekek gondolkozzanak, kutassanak. Ily módon maguk szerzik az ismereteket, maguk állapítják meg a törvényszerűségeket s az említett esetben mintegy újból fölfedezik a gőzgépet.

A genetikus eljárás, ha nem is teljesen, de bizonyos mértékig minden tárgynál lehetséges. Magával hozza ezt az is, hogy a tanulók örömei, szívesen munkálkodnak, érdeklődésüket nem kell erőszakolva ébresztgetni, mert élénk figyelemmel kísérik a tanítás minden mozzanatát. A tanítóra itt csak az a feladat vár, hogy minden irányban keltse föl az érdeklődést. Herbart volt az, aki a különféle érdeklődéseket eszközül állította a nevelő-oktatás céljának. Ezek a következők: empirikus, spekulatív, esztétikai, szimpátiikus, szociális és vallásos érdeklődés. Közülük egyiket sem szabad a másik rovására előtérbe helyezni, mert az egyoldalú nevelés idővel az ellenkező szélsőségbe vezet. Mutatja ezt a történelem is, mikor a vallásos érdeklődéssel nem törődtek, jött a természetes ellenhatás. A felsorolt hatféle érdeklődéshez csatlakozik a modern törekvéseknek megfelelő s egy kiváló pedagógusunk által hozzákapcsolt hetedik, a gazdasági, vagy *produktív* érdeklődés.

A kapcsolat.

A tárgyalás folyamán elmélyedtünk az új anyag egyes részeitbe, melyek most már tisztán állanak előttünk. A tanítás kö-

vetkező fokán az a feladatunk, hogy lássák, mikép hatnak a szerzett képzetek a már meglévőkre lelkünkben s megállapítsuk a közöttük levő viszonyokat, amivel egységes gondolatkört alakítunk ki az új anyag állandósítása céljából.

A kapcsolás fokának egyik legfontosabb feladata: a fogalom levezetése. Az új képzetek különbözőképpen hatnak a lélekben. Ha nem találunk rokonképzetekre, akkor idővel elmosódnak. De ha hasonlókra találunk, akkor ezekkel viszonyba lépnek. Azon tulajdonságok, amelyek mindkettőben megvannak, többször hatnak a lélekre, s így erősebb nyomokat hagynak. Ez a közös kép, melynek a valóságban több hasonló tárgy felel meg, — a *fogalom*. Pl. a beszéd és értelemgyakorlat tanításánál a székről úgy alkotunk fogalmat, hogy összehasonlítunk különböző formájú, anyagu és színű székeket, kikeressük azokat a tulajdonságokat, amelyek mindegyiken megvannak s ezeket kiemeljük, mely a következő lesz: lábakkal ellátott ülőlapja van s egy-egy embernek ülésére szolgál. Tehát a fogalomalkotás külön lelki tevékenység, mert az appercepció útján szerzett tapasztalati tudás még nem fogalom; ez csak absztrakció útján keletkezik s nem a tanítótól a gyermekbe belekényszerítve, hanem *saját lelki munkájuk által*.

A szerzett képzeteket és fogalmakat a már meglévő ismeretekhez kapcsoljuk, hogy egységes gondolatkört alakíthassunk. Erre feltétlenül szükség van, mert ez biztosítja az *öntudat egységét*. Itt érvényesül a *koncentráció*, melyre a legnagyobb gondossággal kell törekedni, mert a tudás alapja a lélekben kialakított egységes kép, nem pedig a tárgyak külső összetartozása.

Képzeteinket többféle vonatkozásban hozhatjuk egymással; összehasonlítás alapján a különbséget és a hasonlóságot keressük, pl. a természeti ismeretekben ugyanazon osztály növényeit, vagy állatait hasonlítjuk össze.

Az ok és okozati összefüggést kutatjuk, pl. mert a tatárjárás elnéptelenítette az országot, azért királyaink idegeneket telepítettek az országba, hogy a földet műveljék.

A feltétel és következmény közötti összetartozást vizsgáljuk, pl. a párolgás feltétele a hő.

Párhuzamot és ellentétet állapítunk meg, pl. Szent István és Szent László között.

Levezetjük a szabályszerűséget, vagy törvényt, pl. a hasáb felületét megkapjuk, ha lapjaink területeit összeadjuk; a hő a testeket kiterjeszti stb.

Ítélnünk és következtetnünk, pl. olvasmánytárgyalásnál ítéletet mondunk a személyek cselekedetei fölött és az erkölcsi tanulságot levezetjük.

Gondolatsorokat alkotunk, pl. a szorzás tanításánál a II. osztályban 7-től a szorzótábla stb.

A tantárgyak között kapcsolatot teremtünk, pl. egy földrajzi

hely ismertetésénél, az ott lévő hely történeti eseményeire, gazdasági viszonyaira való utalással.

A felsorolt lelki tevékenységek elmélyedéssel járnak. Hogy mit tesz elmélyedni, világosan kifejezi Herbart: „Aki egyszer valamely tárggyal odaadással foglalkozott, az tudja, mi az elmélyedés“. De nem elég, ha csak egy dologba mélyedünk s azt tisztán, világosan látjuk, mert az ilyen elszigetelt ismeret nem marad meg tudatunkban s ha igen, akkor sem bírna ránk nézve értékkel. Következnie kell egy újabb elmélyedésnek s akkor a kettőt összefoglaljuk a meggondolás által. Az elmélkedések váltakozását a meggondolással, haladó elmélyedésnek nevezi Herbart. Az előhaladás az elmélyedésben a fogalmakat egymással összehasonlítja. Tiszta, világos öntudat mellett látunk minden, egyest és ezek egy máshoz való viszonyát is. Midőn párhuzmot vonunk Szent István és Szent László között, először egyikbe, majd a másikba kell elmélyedünk s a meggondolásban felállítjuk a köztük levő párhuzamot. Tehát a viszony nem a fogalmak keverékéből áll, hanem a tagok összehasonlításából, midőn látjuk a kapcsolatot és a különbséget. Ebből alkot azután az öntudat új fogalmakat.

Egyrészt az új Képzet lekötése, másrészt az öntudat egysége céljából nagy fontosságu a kapcsolatot létrehozni a képzetek között. Vannak mégis, akik ezt szükségtelemnek tartják, mert szerintük úgy is megtörténnek a lélekben, ha nem is segítjük elő, mikor a tárgyalás alatt utalunk ismert dolgokra. Részből igazuk van, de ez nagyon bizonytalan dolog, erre a tanító nem számíthat.

A kapcsolásnak tervszerűnek kell lennie s lehetőleg olyan dologhoz kapcsoljuk, ami a gyermek tapasztalati körén belül esik. A tanító itt mennél kevesebbet szóljon, csak irányítsa a tanulók gondolkozását.

Midőn a gyermekek lelkét képzetekkel és fogalmakkal gazdagítjuk, nemcsak azt érjük el, hogy ismeretekkel gyarapítjuk tudásukat, hanem ezek nyomán érzelmeket is keltünk bennük. Az érzelem, vagy hangulat a tanításnak ezen a fokán fejlődik ki a gyermekben s ez rendkívül nagy fontosságu pillanat a tanítóra nézve is. Itt van alkalma az akaratra hatni, hogy az a jóra irányuljon. S ha az értelem, érzület és akarat, szóval a lelki tartalom úgy vannak egymással összhangzásban, hogy nemes cselekedetkre indítanak, akkor a tanítás legfőbb célját elértük: az akarat erős, valláserköcsi jellem kialakítását.

(Folytatjuk.)

T A N Í T Á S O K

Beszéd- és értelemgyakorlat

A karácsonyfa

— I. osztály. —

Van-e nagyobb izgalommal várt ünnep a karácsonynál? Bizony, azt hiszem nemcsak a gyermekek, de még a felnőttek számára is. A gyermekek várakozása inkább érzéki, a mienk, felnőtteké már jobban az, hogy egy estére megfelfedkezzünk magunkról, a napi küzdelemről s átadhatjuk magunkat a gyermeki öröm és boldogság igazi élvezésének. A karácsonyi örömöket azonban elő kell készíteni. Hol kínálkozna erre jobb alkalom, mint az iskolában. Szánjunk hát rá karácsony előtt egy-egy órát a beszéd- és értelemgyakorlatok keretében s beszéljünk gyermekeinknek a karácsonyról. Isten őrizze! nem arról, hogy a karácsonyfa alatt talált ajándékokat nem is a Jézuska hozza, hanem... Erről — ha csak lehet — mennél később világosítsuk fel a gyermeket. Milyen kár volna azt a gyönyörű szép, talán az emberi élet legszeibb illúzióját szétromboni már a kisgyermeknél. Hiszen ugyanis szétrombolja majd az élet minden szép álmát nemsokára. Hagyjuk meg és ápoljuk ezt az ártatlan örömet, úgy, ahogy van, ahogy minden gyermeki lélekben él, mert az ártatlan gyermeki öröm a mi örömünk is.

Előkészület. Karácsony előtt egyik délelőtt az óra elején, beszélgetés közben odaülök közéjük az egyik padba s ráterelem a szót az annyira várt nagy ünnepre. Megkérdezem tőlük, miért várják annyira a karácsonyt? Ki mit kér a Jézuskától? Aztán megérdemeltük-e igazán azt, amit kértünk Tőle? Itt egy kicsit befelé nézetem a gyermekeket, csináljanak számadást magukban: mit is csináltam egész évben? Na, nem veszem nagyon komolyan. Aztán arról beszélgetünk, milyen volt a tavalyi karácsony? Ó, mennyi mindenről beszél nekem az a sok közbeszólás, amit most hallok a gyermekektől. A díszes, ragyogó karácsonyfáról, amely alatt vasuti kocsik voltak kis sinen... A másik beleszól, hogy náluk tavaly egy gyönyörű képeskönyvet hagyott a Jézuska... És előjönnek drága emlékeikkel, s közben észre sem vesszük, már benne is vagyunk a karácsonyi hangulatban. Most aztán hozzáfoghatunk a tanításhoz. Dehogy is tanítás lesz ez, beszélgetés, a legszebb ünnepről: a kis Jézus születésének ünnepéről.

Célkitűzésül azt mondom nekik, beszéljünk arról, mit hoz a Jézuska.

A további beszélgetés kapcsán rátérünk arra, tulajdonképpen miért, minek az emlékeztére van a karácsony? Így teszem tudatossá a gyermekek karácsonyi örömét. Ugy vezetem a beszélgetést, hogy a karácsonyfa hid legyen köztük és a megszületett Isten Fia között. A gyermekek szeretik — őszintén szeretik — a

kis Jézust. Barátkoznak vele, beszélgetnek, mintha köztük volna. És milyen meghitt, őszinte kis irások a Jézuskához írott levélkéik! Ez is bizonyítja, hogy mennyire őszinte a gyermeki szeretet Jézuska iránt. Hogy mégis elidegenedik tőle annyi sok gyermek később, az ifju korban, annak igen sokszor a szülők és felnőttek az okai.

Aztán mesélek nekik a Jézuskáról, a karácsonyról. Végül az elmélyítést egy szép karácsonyi énekkel végezzük, ami után lerajzoljuk a karácsonyfát.

Ezek szerint a tanítás vázlata a következő lesz:

Vázlat.

I. Előkészítés.

a) Hangulatkeltés. Milyen ünnep közeledik? Várjátok-e a karácsonyt? Mit kértek a kis Jézustól karácsonyra? Mit hozott tavaly?

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma arról, mit hoz a Jézuska?

II. Tárgyalás.

a) Minek az emlékére van a karácsony?

b) A Megváltó születése. (Elbeszélés.)

c) Karácsonyfa. (Elbeszélés.)

III. Összefoglalás.

a) Elmélyítés. Mennyből az angyal... (Ének.)

b) Alkalmazás. Rajzoljuk le a karácsonyfát!

Tanítás.

I. Előkészítés. a) Hangulatkeltés. Milyen hónapban vagyunk, gyermekek? Vártátok már a decembert? Miért várják annyira a gyermekek ezt a hónapot? Mit ünnepelünk decemberben? Ki tudná megmondani, mikor van karácsony? Jaj, gondolom, ti is mennyire várjátok már! Vagy nem? Látom, a szemetek, hogy fölragyogott erre a szóra! Hát miért várjátok annyira, gyermekeim? Karácsonykor együtt van az egész család. Nálatok kik voltak együtt tavaly? (Itt hagyom, hadd nyilatkozzanak meg kedvük szerint.) Hol ült a nagypapa? És a nagymama? Hol volt édesanyátok? És édesapátok? Mit csináltak azelőtt, mielőtt a Jézuska megérkezett? Gyerekek! Jaj, de sok dolga lehet ilyenkor a kis Jézuskának! Kik segítenek neki ebben a nagy munkában? Gondoljátok csak el, hányan vagytok ebben a városban, azután minden gyermeket meg kell ám látogatni... Minden gyermeknek visz a Jézuska karácsonyfát... (Itt hagyom, hogy jöjjenek rá: nem mindenkinek. Vannak olyan szegény gyermekek, akik nem kapnak karácsonyfát.) Miért nem kapnak ezek? Talán megfélemezett róluk a kis Jézus? Lehet. De hát akkor ezek a gyermekek nagyon szomorúak lehetnek... Talán elfelejtettek őrni Neki? (Vagy talán olyan rosszak voltak, hogy nem érdemelték meg a karácsonyfát? (Itt engedem a gyermekeket, mondjanak történeteket, kiket ismertek, akik nem voltak rosszak és mégsem kaptak karácsonyfát.) Mikor találkoztál vele, mit mondtál neki? Nem adtál a te játékdoból? Cukrodból?

Örültél-e, amikor segíthetél rajta? (Nevelési cél: a másokon való segítség érzése.) Istenem, milyen jó is, ha valaki másnak is adhat! Ugy érzi ilyenkor az ember magát, mintha gazdagabb lenne! Gazdagabb is! Mit gondoltok, mivel? Jézuska, szeretetével! Igen, mert a kis Jézus szereti azokat, akik segítenek másokon.

b) Célkitűzés. Gyerekek! Beszéljünk ma arról, mit hoz a Jézuska?

II. Tárgyalás. a) Minek az emlékezetére van a karácsony?

Tudjátok-e azt, kedves gyermekeim, miért ünnepeljük mi a karácsonyt? Minden esztendő december 25-én este várjuk a Jézuska eljövetelét. Miért? Bizonyosan hallottátok már, de én is elmondom nektek.

A Megváltó születése. Régen, nagyon régen ezelőtt a Zsidóországban összeakarták számolni az embereket, hogy hányan vannak. Így hát megparancsolták, hogy mindenki abba a városba, vagy faluba menjen, ahonnan családja származott. Szűz Mária és Szent József is elmentek hát Dávid városába, Betlehembe, mert ők Dávid király családjából valók voltak.

Bethlem városában akkor nagyon sokan voltak idegenek, akik más városokból mentek oda az összeírásra. Akik hamarabb érkeztek, elfoglalták a jobb helyeket, akik meg később mentek, olyan helyre szálltak éjszakára, amelyet kaptak. Így történt, hogy Mária és Szent József már nem kaptak szállást. Ezért a városon kívül, egy elhagyatott barlangban huzódtak meg éjszakára. Tudjátok, milyen a barlang? (Szemléltetem.) Bizony, egyszerű, sötét hely volt ez, talán egész Betlehemben nem volt nála kietlenebb. És itt, ebben a barlangistállóban született meg a világ... (Megváltója, a kis Jézus.)

Születésének hírét nem adták tudtul a városban, mint azt királyoknál szokták. Nem is tudta senki, hogy Betlehemben azon éjszakán király született, csak az édesanyja és nevelőapja. Édesanyja pólyákba takarta és jászolba fektette...

Gyönyörű, szent éjszaka borult a földre. A legsötétebb éjszaka volt, amelyet valaha is láttak. Lehetetlenség volt a vizet a szárazföldről megkülönböztetni és a legjártabb utakon is eltévedt volna az ember. Az égből azonban egyszerre nagy sugárözön hullott alá. A csillagok hirtelen felragyogtak, s fényesebbek voltak, mint máskor.

Bethlehem közelében azon éjjel jámbor pásztorok virrasztottak nyájaik mellett. Egyszerre egy angyal szállott le hozzájuk és nagy fényességre ébredtek a pásztorok. Hirtelen arcrarborultak ijedtükben a vakító fényesség láttára, de az angyal így szólott hozzájuk:

— Ne féljete! pásztorok, mert nagy örömet hirdetek nektek. Megszületett az Üdvözítő, az Ur Jézus Krisztus, Dávid városában.

Majd egy éppen akkor kigyulladó fényes csillagra mutatott

és szólt:

— Ez lesz a jel. Ahová vezet, ott megtaláljátok a Gyermekeket pólyákba takarva, jászolba fektetve...

Aztán mintha csak az angyalok kara énekelte volna, felhangzott a gyönyörű ének, amit ti is tudtok, bizonyosan: (harmóniumon játszom, ének nélkül.)

(Mennyből az angyal...)

A pásztorok térdreborulva hallgatták a mennyei éneket. majd így szóltak:

— Induljunk el hát és keressük fel az Üdvözítőt, akit az angyal hirdetett.

A pásztorok megindultak a csillag után, amely Betlehem felé vezette őket. Ott állott meg éppen a szegény kis barlang-istálló fölött, amelyben a kis Jézus pihent.

A pásztorok bementek a barlangba, köszöntötték a szülőket s megkérték őket, hogy láthassák a Kisdedet, akit az angyal hirdetett nekik. Elébe járulva, egyikük egy korsó friss tejet, a másik egy meleg kecskebőrt, a harmadik egy kis fehér báránycsont, a következő egy friss cipőt, friss vajat és sajtot tett eléje. Azután viszatértek nyájaihoz és mindenütt hirdették, hogy az isteni Gyermekek megszületett. Ezért ünnepeljük a karácsonyt.

b) De elmondom nektek azt is, miért hoz nektek a kicsi Jézus karácsonyfát születésének napján? Szeretnétek tudni?

A karácsonyfa. Mikor a kis Jézus megszületett, minden, de minden örült a földön-régen. A csillagok szebben ragyogtak, mint máskor, a szellő szebben suttogott, a madárcák boldogabban énekeltek... A fák és virágok is résztvettek a nagy örömben...

Közel a szegényes barlang-istállóhoz három fa állott: egy természetes pálmafa, egy illatos olajfa és egy egyszerű kis zöld fenyő. Hódoló suttogással köszöntötték a kis Jézuskát és kíváncsian pillantottak be a barlangba, a jászolban fekvő Kisdedre... Ott szunnyadt Jézuska pólyában és álmodott... Édesanyja pedig boldog örömmel nézte, nézegette fiának mosolyát...

Egyszerre csak így szólt a pálmafa az olajfához:

— Gyere, imádjuk mi is a kis Jézuskát és adjuk át neki ajándékunkat!

— Vigyetek el engem is, — kérte őket a kis fenyő.

A büszke pálma és az ékes olajfa azonban megvetően tekintettek egyszerű testvérükre. A pálma így szólt hozzá:

— Téged? Mit is adhatnál te Jézuskának? Hiszen még virágod sincsen, csak szurós leveled!

A szegény, egyszerű fenyő megszegyenülve hajtotta le fejét és alig mert többé az alvó Jézuskára tekinteni. De a jászolnál őrt álló angyalcák egyike meghallotta a fák beszédét és megsajnálta a szegény kis fenyőt.

A pálma ekkor leszedte díszes lombkoronájának leggyönyörűbb levelét és a jászol elé tette:

— Legyen ez a Te legyeződ, — szólt a kicsi Jézuskához. —

Ez hűsítgessen, ha a nap hevétől elbágyadsz!

Az olajfa meg jóillatu olaj-harmatát hintette szét ezüstszinű leveleiből. Az édes illat betöltötte az egész barlangot.

A szegény fenyő nagy szomorúan nézte mindezt, de mert jó volt, nem érzett irigységet. Ekkor az angyal odaszállt hozzá s ezt mondta:

— Ne busulj fenyőfácska, megvigasztallak. Mivel szerény voltál, megjutalmazlak és diszesebb leszel testvéreidnél.

Ezzel föltekintett a ragyogó égre, ahol ezer, meg ezer csillag tündökölt. Egyet intett és — csodák-csodája — egyik csillag a másik után hullott le a kis fenyőfa ágaira. A fenyőfa most olyan szép lett, hogy gyönyörűség volt ránézni.

A kis Jézuska ezalatt fölébredt. Nem gondolt a lábainál heverő pálmalegyezőre, nem ügyelt a barlangot betöltő olajillatra, hanem csak a gyönyörűséges fenyőfát nézte. Rámosolygott és mindkét kacsóját kinyújtotta érte.

A fenyőfa nagyon, nagyon boldog volt. Az angyal pedig így szólt hozzá:

— Ezentul te fogod a kis Jézus születésének napját az emberek emlékezetébe hozni. Te fogod ezentul minden évben ezen a szent estén hirdetni kicsinek és nagynak, hogy a világ Megváltója, a kicsi Jézuska eljött a Földre, hogy közénk hozza a szeretetet.

III. Összefoglalás. a) Elmélyítés. Szép volt, gyermekek? Most már tudjátok, hogy miért ünnepeljük karácsonykor a kis Jézus születését. De azt is tudjátok, hogy miért hoz minden esztendőben karácsonyfát a kicsi Jézus minden jó gyermeknek!

a) Elmélyítés. Gyermekek, énekeljtek el azt a szép éneket, amit az angyalok énekeltek Jézuska születésekor. (Harmonium-kísérettel énekeljtek.)

Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok!

Hogy Betlehembe sietve menve lássátok.

Istennek fia, aki született jászolban.

Ő leszen néktek Üdvözítőtok valóban.

Mellette vagyon az édesanyja, Mária.

Barmok közt nyugszik, jászolban fekszik szent Fia.

b) Alkalmazás. Most rajzoljuk le Jézuska fáját: a karácsonyfát.

BESZÉD- ÉS ÉRTELEMGYAKORLAT

A disznóölés

— II. osztály. —

Kirándulás.

Falusi gyermekek legnagyobb téli mulatsága a disznóölés. Napokkal előtte már lázban él a ház népe, különösen pedig a gyermekek. Ezt a mulatságot állítjuk be tanításunk központjába. A szemlélet azonban úgy lesz megfelelő, ha a disznóölést a valóságban nézzük meg. Hiszen minden falusi gyermek látta már eleget, végigélte sokszor, mégis jó lesz, ha közösen is megtekintünk egyet, valamelyik gyermek szüleinél, hogy a látottakat tudatossá tegyük a gyermeki előtt. Mert ha látta is a gyermek már a disznóölést, ő annak eddig csak a mulatságos részét — már t. i. a gyermekre nézve — látta, de nem figyelte meg a munkát és — amire majd a természeti és gazdasági ismereteknél szüksége lesz — az állat belső részeit. Ezért a tanítás előtti napon, délután meglátogatunk egy disznóölést.

Már az uton megbeszéljük a fontosabb tudnivalókat. Mikor ölnek disznót? Miért télen? Hogy nevezik azt az embert, aki leszurja? (Böllér.) Mit csinálnak vele azután? (Kopasztják, perzselik.) Melyik a jobb, ti hogyan csináljátok? Hogyan történik a perzselés? (Mindezt azért beszéljük meg, mivel a kiránduláson ezeket már nem láthatják.) Mivel égetik le a szőrét? Mivel van borítva a kazal? Miért vannak a kazalon azok a villák? (Hogy össze ne düljön.) Ki szereti a disznó farkát? Igen, tudom, ez a gyermekek jussa, erre vár mindegyik. Mit csinál a böllér, ha már megpörkölte a disznót? Mivel vágja fel? Hát a csontjait mivel vágja szét? Milyennek kell lennie a késnek, hogy azt a vastag szalonnát elvágja? Mivel élesítik a kést? Mit készítenek a disznó aprólékából? Hurkát, kolbászt, disznósajtot. Milyen hurkát szerettek? (Májas, véres.) Mibe töltik a kolbászt, hurkát? És a sajtot? Mit kell tenni a disznó beleivel, mielőtt megtöltik? Mit csinálnak a disznó husával? (Egyrészét besózzák és elteszik, másrészét még a télen elfogyasztják.) Mire használják fel a disznó combját? (Sonka lesz belőle.) Mi lesz a hájból és a szalonnából? Mit csinálnak a szalonna husosabb részével? Miért füstölik meg? (Jobban eláll.) Kik segítenek a disznóölésnél? (A rokonok és a szomszédok.) Mivel hálálja meg a gazda segítségüket? (Meghívja őket disznótorra.)

Vázlat:

- a) *Kirándulás.* Egy disznóölés megtekintése.
- b) *Tanítás.*

I. *Előkészítés.* a) A kiránduláson látottak megbeszélése.
b) Célkitűzés. Beszéljünk ma arról, hogyan történik a disznóölés?

II. *Tárgyalás.* a) disznó hizlalása.
b) Készülődés a disznóvágásra.
c) A disznóölés.
1. A pörkölés.
2. A felbontás.
3. Milyen hasznót ad a disznó?
d) A disznótor.

III. *Összefoglalás.* a) Begyakorlás.
b) Alkalmazás. Rajzoljuk le a disznóölés fontosabb részeit.

Tanítás:

I. *Előkészítés.* a) A kiránduláson látottak megbeszélése. Hol voltunk tegnap? Mit láttunk ott? Mi előzte meg a disznóvágást? Hogyan készültek a disznóvágásra? (A tanulók elmondják, mit láttak a kiránduláson.)

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma arról, hogyan történik a disznóölés?

II. *Tárgyalás.* a) A disznó hizlalása.

Milyen volt az a disznó, amit tegnap láttunk? Mivel hizlalták? Csak kukoricával lehet hizlalni? Talán azt is tudjátok, mennyit hizik a disznó egy hónap alatt? (Faluhelyen ezt is tudják bizonyosan.) Hol hizlalják? Milyen a disznóól? Hogyan nevezzük azt a részét, amely nincsen fedve? (Kifutó.) Mivel táplálják addig, amíg nem hizik? Legeltetettek már ti is disznót? Mit legel? Mikor fogják be hizásra? Nézzétek csak, lerajzolom a meghízott disznót. (Táblára.)

b) Készülődés a disznóvágásra. Most már meghízott a poca, következhet a disznóvágás. Igen ám, de még nem lehet azonnal levágni? Ahhoz még sok minden kell? Micsoda? Először is az, aki levágja! Hogy nevezik ezt az embert? (Böllér, hentes.) Hát a gazdasszony mit készít már előző napon? (Borsot, hagymát stb.) Mihez kellene ezek? (A kolbászhoz.) Mit hoznak még a kereskedéstől? Mivel hintik be az eltartásra szánt szalonnát és húst? (Sóval.) De láttam én, hogy még mást is készített a jó háziasszony? (Káposztát.) Mit készítenek a káposztából? (Töltött káposztát, „szármát“.) Most már mindennel elkészültek? Nem, nagy edények kellene a husnak, zsirnak, kolbásznak. Bizony, már az előkészület is mennyi dolgot ad a háziasszonynak. Na, de megéri, mert másnap aztán megvan a jutalma a nagy fáradságának!

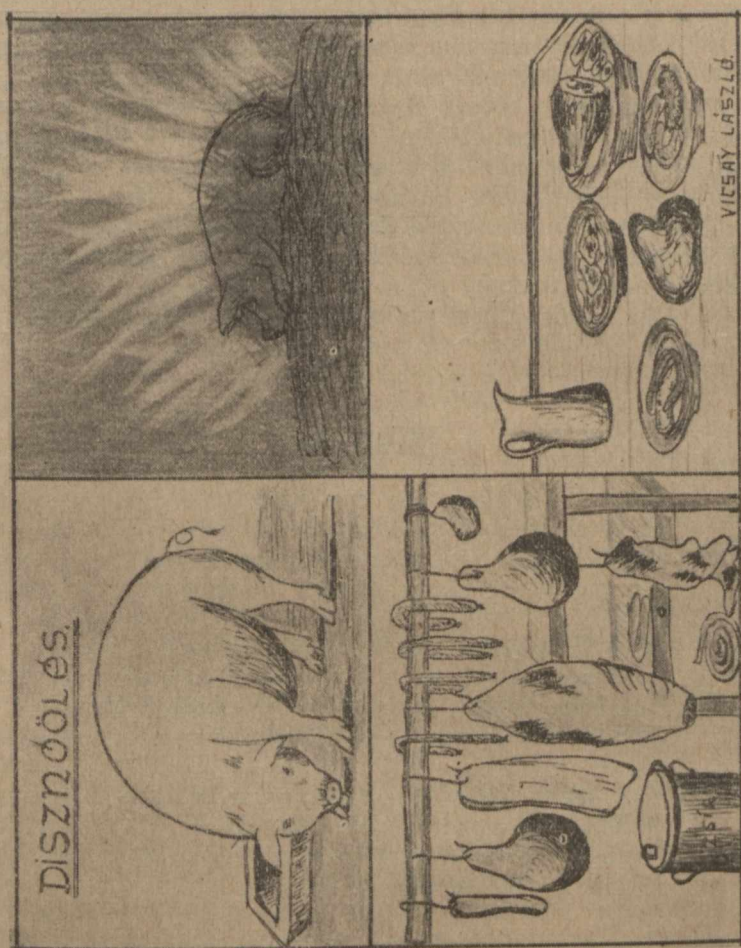
c) A disznóölés. 1. A pörkölés. Elérkezett végre a nagy nap! Már korán reggel megjön a... (Böllér.) Megnézi, forr-e már a víz?

(Ezt csak olyan helyen csinálják, ahol kopasztják.) Ha pörkölik, akkor mit keres? (Szalmát.) Hol szoktak faluhelyen pörkölni? (A falu szélén, vagy ha nagy az udvar, annak végében.) Miért? (Könnyen tüzet okozhatna.) A disznó leszurását nem részletezem a gyermekek előtt. De áthidalom a következőképpen. A gyermekek a munka első részét nem szokták megnézni. Egy nagy sikítást hallanak, mikor aztán elhallgatott, akkor merészkednek csak elő, hogy szemtanui legyenek a böllér munkájának. Most következik a szőrének letisztítása. Hogyan? Mit csinálnak a szőrével? (Pörkölik.) Hogyan történik ez? (Szalmát tesznek rá, azután meggyújtják.) Most bizony megpirul a poca szalonnája, de le is ég róla minden szőrszál. Végre ott fekszik a poca, olyan, mint egy szerecsen. Hogy el ne felejtsetek, lerajzolom a pörkölést is. (Táblára.)

2. A felbontás. Most aztán hátára fektetik a szerecsen disznót és megkezdik a böllér munkáját. Mit csinál először? Mivel vágja fel? Mit vesz ki belőle? Hová teszi a belső részeit? Kik viszik el azonnal? (Az asszonyok viszik el.) Mit csinálnak vele? (Jól kimossák.) Mi kerül a kimosott belekbe? (A kolbász és hurka töltelék.) Mit látunk még, mit vett ki a böllér? (Máját, a gyomrát, belső részeit.) Ezekből mit készítenek? (A májból májashurkát, a belső részeket feldolgozzák hurkába.) Mit csinált azután a böllér? (Szétvágta a disznót.) Mivel vágta szét? Miért bárdal? (Csont volt benne.) Mit vágott szét? (A gerincét.) Mit láttatok, amikor szétvágta? (A bordáit és a szalonnáját.) Mit vágott le ekkor? (A hátsó és első sonkáját.) Melyik volt a nagyobb? (A hátulsó.) Mit csinált a sonkákkal? (Egy teknőbe rakta. Mit csinált azután? (Levágta a szalonnáját.) Ezt hová tette? (Ezt egy másik edénybe tette.) Mi lesz a szalonnával? (A vékonyát nem füstölik meg, a vastagjából zsirt olvasztanak, a husosát megfüstölik.) Miért füstölik meg a szalonnát, kolbászt, sonkát? Mit vágott le a böllér a szalonnáról? (A hájat.) Mi lesz abból? Hol süttötték ki a zsirt? Mibe öntötték a zsirt? Mi maradt utána? (Tepertő.) Szeretitek a jó tepertőt? Mit sütt belőle édesanyátok? (Tepertős pogácsát.) Hát a háj egyrészből? (Hájas tésztát.) Szeretitek? Mit csinált azután a hentes? (Levágta a húst. Hová tette ezt? Mi lesz a zsirosabb husból? (Ebből készül a kolbász.) Ki csinálja a kolbászt? Hogyan, mivel tölti? Hát a hurkát? Mit csinálnak a hurkával, ha megtöltötték? (Kifőzik.) A szalonnából egy darabot félretettek. Mit készítenek abból? (Megabálik: abált szalonnát.) Az asszonyok is elkészültek már ekkorra a bél tisztításával.) Melyik bélbe töltik a hurkát? (A vastagbélbe.) Melyikbe a kolbászt? (A vékonyba.) Hát a gyomrába mit töltenek? (Disznósajtot.) Mit töltenek bele? (Husfélét és szalonna-darabkákat.) Látom, uzsonnára legjobban ezt hazzátok. Jó? Ezt is lerajzolom. (Táblára.)

Milyen hasznot ad a disznó? Ki tudná elmondani, mi minden került az éléskamrába Pistáéknál a disznóölés után? Látjátok, mennyi sok mindent adott a jó öreg poca. Egészen megtöltötte az éléskamrát. De jó is lesz rájárni néhány hónapig. Azután a zsirjával hány hónapig főz az édesanya! Tavaszra, meg nyárra, meg ott van a sok szalonna! Még a zsirszalonna bőrét is felhasznál-

nálják ám! Mit főz abból édesanyátok? (Kocsonyát.) Hát a sonkát mikor eszitek meg? (Egyet húsvétra hagynak.) Mi fogy el leg hamarabb? A hurka. Bizony, mikor a munkának vége, a háziasszony megvendégeli a segítő rokonokat és szomszédokat. Megterítik a nagy asztalt, azután körülülük a segítők. Megérdemlik. Mit tartanak ilyenkor? (Disznótort.) Mit tálal be a jó háziasszony? (Paprikást, töltött káposztát, oldalast, friess hurkát, kolbászt,

utána meg hájas tésztát.) Most végül ezt is iderajzolom, mi mindent ad a disznó.

4. A disznótor. Mit csinálnak a vacsoránál? (Vigan vannak, elbeszélgetnek.) Meddig ülnek együtt? (Késő estig.) A gyermekek is ott vannak? Mit csinálnak? (Játszanak, hallgatják a nagyok beszédjét.) Ki mesél legszebben nálatok? Így mulik el a disznótor, jó kedvben, dalolásban, bizony még a bor is asztalra kerül, s vig nótázás, beszélgetésben, közben csak a késő éjtszakai órákban oszlik szét a vidám társaság. Másnap, harmadnap megint máshol gyűlnek össze dolgozni, azután disznótorozni.

III. Összefoglalás. a) Begyakorlás. Mit láttunk a disznóölésnél? Mit csináltak először? Hogyan készültek elő? Hogyan hizlalták meg a disznót? Mit csináltak a disznóölés napján? Ki vágta le a disznót? Mit csinált, amikor már levágta? Hogyan pörkölték? Azután mit végeztek? Milyen részekre vágták a disznót? Sorold el, milyen részeket láttunk? (Igy összefoglaljuk a tárgyalás anyagát.)

b) Alkalmazás. Most pedig rajzoljuk le a disznóölést! (V.)

Mikulás

*Öreg Mikulásnak van egy nagy csizmája:
benne a világot egy éjjel bejárja.
Amikor egyet lép, száz mérföldre halad:
meg-megáll csöndesen minden ablak alatt.*

*Öreg Mikulásnak van egy tarisznája:
mindenféle jónak az a kincsesára.
Van benne könyv, púska, trombita, kard, fáló:
Mikulás azt mondja: — Jó fiuknak való!*

*Van benne kis edény, baba, cukor, dió,
Mikulás azt mondja: — Jó lányoknak való.
Csizmát meg cipellőt tesznek az ablakba:
Kedves ajándékot sorra belerakja.*

*Reggel az ablakról tudják is ám mindjárt,
Hogy a jó Mikulás az éjtszaka itt járt.
— Laci, oda se néz, — tudja már előre,
hogy suhogó virgács van a cipellőbe!*

Pósa Lajos.

KÖLTEMÉNYTÁRGYALÁS

Szabolcska Mihály: Karácsony

— III. osztály. —

Előkészület.

Karácsony a kereszténység egyik legszebb ünnepe: a *szeret*et ünnepe. Ezen a napon elsimulnak az élet tengerének hullámai, elülnek a tájat borzoló vadszelek, elcsendesül a róna-táj, szeliden csillagos az égbolt s valami égi kar halk éneke szűrődik át a világon. A szeretet öleli át a világot... legalább erre az egy éjtszakára... Szent Éjtszakára... Amikor az Isten Fia emberré lett, hogy leszállva égi trónusáról a betlehemi istállóba, magára vegye bűneinket s meghaljon értünk a szégyen fáján... Miért nincs meg ez a szeretet minden napján, az esztendőnek? Miért van különbség az emberek között, miért az a sok-sok szegény, sok-sok elhagyatott, elesett ember a világon? Ezek a gondolatok késztették a költőt gyönyörű verse megírására.

A szeretet szent ünnepén minden embertársát boldoggá szeretné tenni. Ez a vágy, ez az érzelem a költemény tárgya, ennek megéreztetése lesz a tanítás *tárgyi célja*.

Tanításunk célja tehát az, hogy a gyermekek lelkében is hasonló érzelmeket ébresszünk fel s őket a jótékonyság gyakorlására fogékonnyá tegyük.

A tanítás nevelési célja pedig az, hogy a gyermek lelkében hasonló érzelmet keltve, lelkét a jótékonyság gyakorlására serkentsük.

A tanítás kettős célját a következőképpen érhetjük el:

A költő király szeretne lenni. Ez a gondolat adja meg a költemény alaphangulatát.

Első feladatunk lesz tehát a gyermekeket ebben az alaphangulatba hozni. Ez lesz a tanításban a *hangulatkeltés*. Ezen célból Szent Erzsébetről, II. Endre király leányáról egy arra alkalmas történetet mondok el. Majd a karácsonyt, mint a szeretet ünnepét vonultatom el a gyermekek előtt. Itt már áttérek a költemény tárgyára, a költő vágyára s ez lesz tanításunkban az *áthajlás*. Ezzel kapcsolatban alkalom kínálkozik arra, hogy a költőt is bemutatassuk. Ahol a gyermek látja az alkotást, ismerje meg az alkotót is.

Amikor így előkészítettük a költemény tárgyát, a megfelelő *célkitűzés* után hozzáfogunk a tanítás II. részéhez, a költemény *tárgyalásához*.

A tárgyalás első mozzanata a költemény bemutatása lesz. A költemény művészi beszéd, célja a gyönyörködtetés. A művészi hatás fokozódik, ha gyönyörködtető tartalmát a neki megfelelő gyönyörködtető alakban mutatjuk be. Ebből következik, hogy a költeményt először mindig a tanító mutassa be, adja elő:

A költemény bemutatását követi annak megbeszélése, tulajdonképpen tárgyalása.

E költemény tárgyalásának feladata annak megállapítása, hogyan keletkezik a költő azon vágya, hogy karácsony estéjén tegyük boldoggá minden embertársunkat.

A költő maga előtt látja a nyomornak, fájdalomnak sápadt fényét is. Ebből a két ellentétes végtérből éled fel a költő vágya. A tárgyalásban nyomon követjük a költő érzéseit. Ezért a tárgyalásban három képet kell a gyermekek elé állítanunk:

az emberiség örömét Jézus születésén,

ezen a napon mindenkinek szeretnénk kívánságát teljesíteni,

az ajándékozó boldogsága.

Ezek teszik a karácsonyt a boldogság és szeretet ünnepévé.

Légelőször tehát a boldog, szeretetben eltöltött karácsony ünnepét állítjuk a gyermekek elé. Majd átvezetjük a gyermekeket a bánat, nyomor helyeire, az özvegyekhez, a kis árvákhoz, akiket karácsonykor nem várnak karácsonyfák, nem ölelnek át szerető karok. Odavezetjük őket képzeletben a betegek ágyához, a bűnösök tömlőcébe, ahol karácsonykor sem hangzik fel a vigasztaló szó. Ennek a két képnek éles szembeállításával biztosítja a tanítás nevelési célját.

E két ellentétes képből már a gyermek is megérzi a költő vágyát, miért szeretne király lenni. Így áll elénk szinte önmagától a harmadik kép: tegyük boldoggá minden embertársunkat ezen a szent napon.

A költemény tartalmának megbeszélése után visszapillantunk, hogyan keletkezett a költő érzése és végül ezt az érzést, — a költemény tárgyát — rövid mondatokba foglaljuk. Az erkölcsi tanulságot alkalmazzuk is a gyermekek életére.

Befejezésül alkalmat adunk arra, hogy a gyermekek felkelített érzését elmélyítsük: ezt egy karácsonyi ének eléneklésével érhetjük el legkönnyebben.

Azután, ha van még idő, gyakorolhatjuk a költemény szép — átérzett — olvasását, illetőleg előadását.

Az előkészület alapján a tanítás vázlata a következő lesz:

A tanítás vázlata.

I. Előkészítés.

a) Hangulatkeltés.

b) Áthajlás a költemény tárgyára. A költő bemutatása.

c) Célkitűzés.

II. Tárgyalás.

a) A költemény bemutatása (elszavalása).

b) A költemény tárgyalása.

c) Az erkölcsi tanulság alkalmazása.

d) Elmélyítés. Ének.

III. Összefoglalás. Szép olvasás.

A tanítás.

I. a) Egyik királyunk szentéletű leányáról mondok el egy történetet. Hallgassátok!

II. Endre királyunknak volt egy vallásos lelkű leánya. Erzsébetnek nevezték. Jó szívének hírére meghallotta egy német fejedelem is. Meg is kérte a kis Erzsébetet fia számára feleségnek.

A németek földjén is olyan jószívű volt a kis Erzsébet, mint itthon. Sokszor fölkeresték fényes palotájában koldusok, akiket sohasem engedett el üres kézzel magától. Máskor meg elhagyva palotáját, maga kereste fel a szegény elhagyottakat kunyhóikban. Egyiknek ruhát, a másiknak eseséget vitt.

Történt egyszer, hogy a németek földjén nagyon rossz termésű esztendő volt, nem termett egy kalász gabona sem, gyümölcs még egy szakajtóra valónyi sem. Százával haltak éhen az emberek. A palota kevély népe ügyet sem vetett a szegény népre, hiszen nekik volt mit enniük bőven. Csak a magyar királyleánynak, Erzsébetnek fájt értük a szíve.

Nem is gondolkozott sokáig: megnyitotta palotáját és bebocsátotta az éhezőket. Kenyeret süttetett nekik. Kilencszáz éhezőt táplált hosszú hónapokon át. Mivel pedig sokan a rettenetes éhségtől elerőtlenedtek, betegek lettek. Ezekről sem feledkezett meg a jószívű magyar királyleány. Palotája mellett betegeket gyógyító kórházat építtetett és itt ápolta türelmesen a szegény betegeket.

S mi lett a jutalma, mit gondoltok? A többi hercegnő, grófnő megvetette a jószágos angyalt. Még meg is szólták jólelkűségért. Ráfogták, hogy koldussá teszi a fejedelmet. Azt mondták, hogy nem illik királyleánynak a paraszt nép között csatangolnia.

Ilyenkor a magyar királyleány szíve úgy elszorult és fölsóhajtott: Édes jó Jézusom, hiszen Te tanítottál embertársaimat szeretni!

És Erzsébet királyleány továbbra is a szegény, elesetteknek védőangyala maradt. Így lett belőle Szent Erzsébet.

Egyszer, amikor irigyei felbíztatták vőlegényét, hogy Erzsébet királyleány elpazarolja minden ékességét a szegényeinek, a herceg elhatározta, hogy meglesi menyasszonyát. Amint az kilépett a palotából, utána ment s amikor megkérdezte tőle, hogy mit visz kötényében, Erzsébet nagy ijedten állott meg előtte. Nagy zavarában az Istenhez fohászkodott, mire az csodát tett a jólelkű magyar királyleány védelmére. A herceg odalépett hozzá és beletekintett a királyleány kötényébe, ahol a szegények számára szánt maradékok voltak a hercegi család asztaláról. És... mi történt? A királyleány kötényében levő ennivalóból abban a pillanatban csupa — rózsák lettek... Ezért nevezik Szent Erzsébetet a „rózsák szentjének“ is.

Máskor majd többet beszélünk nektek Szent Erzsébetről. Tettszette ez a történet nektek? Hogyan sóhajtott fel Szent Erzsé-

bet, mikor jóságáért gunyolták? (Édes jó Jézusom, hiszen Te tanítottál embertársainkat szeretni!) Kiről beszélt karácsonykor a főtisztelendő ur a templomban? (A kis Jézusról.) És mit mondott róla? (Örvendjete emberek, mert megszületett a kicsi Jézus!) Emlékezzünk most vissza a kis Jézuska születésének ünnepeire!

b) Ki emlékszik, milyen idő volt tavaly karácsony estén? (Esett a hó.) Hol töltöttétek a délután nagyrészt? (A szobában beszélgettünk a kis Jézusról és a karácsonyfáról.) Mit éreztetek kicsi szívetekben, mikor sötétedni kezdett? Miért dobogott annyira? Tehát mitől dobogott erőbben a szívetek? (Az örömtől.) Látom, mosolyog az arcotok, ragyog a szemetek, hiszen nemsokára újra itt lesz a karácsony és vele a kis Jézuska születésnapja is. Mit csináltak, mikor betelletek a sok ajándék nézésével? Kinek az ölébe ültetek? Kik örültek veletek a karácsonyfa alatt? Látjátok, szegény Pista szeme olyan bus, megtelt könnyekkel. Őt nem simogatta meg az édesanyja, nem csókolta meg senki, ő nem tudott örülni egyedül a karácsonyfának. De vigasztalódj, édes Pista fiam, sokan gondolnak rád és kis árva pajtásaidra! Veled és veletek busult a boldog emberek egyrésze is. Hallottátok már *Szaboleska Mihály* nevét? Pap és költő volt. (Bemutatom arcképét.) Nemrég halt meg. Az ő jóságos lelkének is nagyon fáj, hogy miért nem boldog karácsony este minden ember. S amint elgondolkozott a szegények sorsáról, egyszer csak tollat fogott és leírta ezt a gyönyörű költeményt. Elmondom nektek. (Célkitűzés.)

II. a) A költeményt elszavalom.

b) Mi szeretne lenni a költő karácsonykor? Lássuk, miért vágyódik arra, hogy király legyen? Mi volt a költő foglalkozása? Mit hirdet minden lelkiatya karácsonykor? Tehát a költő is miről beszélt híveinek? Bizonyára beszélt arról a szép éjtszakáról, amikor egyszerre csillag ragyogott fel az égen ott messze, Betlehem fölött és angyalok röpködtek körül azt a szegényes kis istállót, ahol a kis Jézuska született. Kinek mondták meg az angyalok a kis Jézuska megszületését? Mit csináltak erre a pásztorok? Örültek-e, amikor megtalálták? Mit vittek neki ajándékba? Látjátok, gyermekeim, a költő bácsi is látta képzeletben ezt a gyönyörű éjtszakát, amikor nemcsak az angyalkák, hanem a pásztorok is örvendtek a kis Jézus születésének. Érezte, hogy ez az öröm minden emberé.

Látta, hogy az örömet ma is sokan érzik a karácsonyfa körül. Látta a kis gyermekeket, amint örömujjongva állják körül a ragyogó, pompás karácsonyfát. Látta, mint térdeltek le eléje s imádkoztak érte a jó Jézuskához. Látta az örömben már kifáradt gyermekeket, akik boldogan bujtak édesanyjuk ölébe. Látta az édesanya örömét is, aki szintén boldog volt gyermekének örömén. Hány édes kívánsága teljesült a gyermekseregnek és meny-

nyire örülnek a szülők, hogy gyermekeiknek boldogságot, örömet szereztek.

De a költő bácsi arca egyszerre mégis elborult. Ő eddig csak a boldogokra gondolt . . . De vajjon csakugyan mindenki boldog-e? Nincsenek-e olyanok, akik hiába várták a szép karácsony-

fát? Mindenkinnek volt ma meleg szobája? Meleg étele, mosolygó szemű édesanyja . . . Bizony nem volt mindenkinnek karácsonyfája . . . meg meleg falatja, még fűtött szobája sem . . . A költő bácsi is elgondolkozott . . . Ott látta magát egy szegény özvegyasszony szobájában . . . Olyan hideg volt a szoba . . . és a földre vetett rongyokon ott dideregtek a gyermekei . . . Karácsonyfának hire-hamva sincsen . . . Ide nem tért be a szere-

tetet hozó boldog karácsony?

Azután újra másra gondolt . . . Egy szegény kis árvára . . . akit már ő is sokszor meglátogatott. Jó emberek nevelik elhalt szülői helyett. Gondolatban most ő is belép a kis árva szobájába. Máshol ilyenkor ott áll a ragyogó karácsonyfa a szoba közepén... itt, — magában ül, sirdogál a szegény kis árva fiúcska . . . Óh, őt ma nem ölelik meg szerető karok, nem csókolják meg szerető ajkak . . .

Azután arra gondolt, hogy nem messzé, az utca sarkán is ott álldogál még mindig bizonyosan az öreg, féllábu koldus . . . Hát annak ugyan boldog most a karácsonya? Aztán bepillantott gondolatban a börtönök rácsos világába . . . Oda sem térhet be az angyal karácsonyi örömmel . . . Ezek a szerencsétlen emberek karácsonykor sem hallanak meleg, szerető szavakat . . .

Az öröm, a boldogság mellett mennyi, mennyi szenvedés, fájdalom! Mit érez kis szívetek e boldogtalan, elhagyottak iránt? Milyenekké szeretnétek tenni őket karácsony estéjén? Hogyan sóhajt fel a költő bácsi költeményében?

Egy nap meg egy este

Minden esztendőben:

Szeretném, ha király

Lehetne belőlem.

Meddig szeretne király lenni? Arra is megfelel a költő bácsi. Olvassátok csak el, milyen szépen, kedvesen mondja ezt!

Ha nem is, ha nem is

Valami sokáig:

Karácsony szombattól

Karácsony napjáig.

Megtudnátok rajzolni, gyermekek, ezt a képet? Mit rajzolnátok? (Fényes palotában ül a király. Kinyitja palotájának kapuit, beengedi a koldusokat, az özvegyeket és árvákat.) Mit csinál a király velük? (A meleg szobában leülteti a király a diergő árvákat a terített asztal mellé.) Ha te volnál király, mit szólnál a koldushoz? az özvegyasszonyhoz? a kis árvákhoz? A király szétnéz vendégei között. Itt is, ott is könnyeket lát megcsillanni a szemekben. Mit csinál a jószívű király? Hogyan vigasztalja meg őket? Milyen meleg szeretettel mondja ezt a költő bácsi:

Könnyet, ahol látnék:

El azt sem kerülném,

Szép selyem kendőmmel

Szépén letörülném.

Most a jószívű király palotájában együtt vannak már az árvák, az özvegyek, a koldusok, az elhagyottak, a szinlődők, a szenvedők. Megtelt az aranyos szép palota. A király szobáról-szobára megy. Az elhagyottak érzik, hogy valaki szereti őket. Belopó-

zik szívükbe a vig karácsonyi öröm. De milyen boldog a király is! Boldog, édes ünnepet hoztak az Égből az angyalkák!

Érzi ezt a költő bácsi is, erre vágyódik. S hogy így legyen, hogyan fohászkodik fel a költemény végén?

... Karácsony estéjén

Minden esztendőben:

Szeretném, ha király

Lehetne belőlem.

Valóban király volt a költő? Hogy mondják ezt? (Vágyódik.) Mi volt karácsonykor a te vágyad? Látjátok, a költő bácsinak is volt egy vágya. Mi volt az ő vágya? Hogyan keletkezett ez a vágy a szívében? Kikre gondolt? Ebből az ellentétből mi keletkezett a szívében? Miért szeretett volna hát király lenni? (Hogy boldoggá tehesse karácsonykor az elhagyottakat.)

c) Mit tanulhatunk a költő bácsi vágyából? Ki tudna olyan jó szívű embert említeni, aki jót tesz az elhagyottakkal? Hogyan szerezhetheték karácsony estéjén örömet kis árva pajtástoknak? Ki tett már valami jót a szegényekkel?

d) Most pedig egy szép énekben kérjük a betlehemi angyalkákat, hogy karácsonykor minden házikóba, palotába épp úgy, mint kunyhóba boldog, édes karácsonyi ünnepet vigyenek, különösen itt, ezen a szegény magyar földön. (Ének.)

Szálljatok le, szálljatok,

Betlehemi angyalok!

Zörgessetek ma este meg

Minden piciny ablakot.

S házikóba, palotába

Egy örömet vigyetek:

Boldog, édes ünnepet!

III. Most gyermekek, ismerjük már a költő bácsi vágyát, ki tudná szépen, átérezve elolvasni ezt a gyönyörű költeményt? Szeretnétek megtanulni? Azt is megtesszük. (K. K.)

Magyar gyermek karácsonya

Kis Jézusom, ha eljönél hozzánk:

Nekünk ma nem lesz szép karácsonyfánk...

Édesapám régen nem dolgozott

S orvosságra kellett, amit hozott.

Anyukám szemében csak bánat ül,

Igy várjuk most jöttöd, bus-egyedül.

Hideg szobában éhes gyerekek . . .
Ó, úgy szeretnénk már kis meleget.

. . . De ha Te eljönnél kis Jézusom,
De földerülne nálunk a bu., gond!

Asztalunkon karácsonyfa égne:
Hálaénekekkel szívünk dicsérne.

Édesapám dolgozhatna újra:
Égne kezén a sok fürge munka.

Édesanyám szeme fölragyogna
S úgy nézne ránk, mint a csillagokra!

Ugy-e eljössz, eljössz kis Jézusom,
Nem tévedsz el ezen a nagy uton,

S megtalálod a mi kicsi házunk:
Honvéd-utca kilenc a mi számunk . . .

. . . De ha nem haragszol, én is kérek Tőled:
Csináld meg az én rossz cipőmet . . .

Mióta hideg van, hóba', sárba',
Nem mehettem el az iskolába . . .

Hallgasd meg kérésem, kis Jézusom:
Te a szegényeket szereted, tudom.

Te is szegényen, szegénynek születél:
Mégis a világnak Megváltója lettél!

S van-e szegényebb ma, árvaabb nálunk,
Magyaroknál, kik annyira várunk . . .

Kezedet csókolom, aranyos Jézuska:
Tisztelet szeretettel a kis
Korács Pista.

Vicsay Lajos.

NYELVI MAGYARÁZATOK

Tulajdonságot jelentő szók

— IV. osztály. —

Előkészület.

Ne nyelvtant tanítsunk, hanem nyelvet, a nyelv használatát, a helyes és ügyes beszédet s ezzel az ügyes fogalmazást. Mellőzünk minden szabályt és elvont meghatározást, bár azért bizonyos nyelvi szabályszerűségeket felismerni mégis szükségesnek látszik, hogy elérjünk tanításunk folyamán a gyermekekkel.

Mivel a nyelvi magyarázatnak a szemléletéből, tapasztalati esetből kell kiindulnia, beszéltetjük a gyermeket, s a gyakorlati szükségesség készletet arra, hogy a tulajdonságot kifejező szókat felismerjük, alkalmazzuk, hasonló szavakat keresünk hozzájuk.

Mikor a tulajdonságot jelentő szavak tanítására kerül a sor, a tanulók ismerik már a tárgyi és határozói bővítő részeket, tehát tudják, mit jelent bővíteni a mondatot. Most azt akarom elérni, hogy a tanulók érezzék meg azt, hogy beszédünk sokszor csak akkor lesz világos és érthető, ha a tárgyon és határozón kívül még a dolog tulajdonságát is kifejezzük, mert enélkül homályos, értelmetlen volna beszédünk. Az új ismeret nyújtásánál a gyermeki beszédből indulunk ki. A gyermekek házi feladatából, vagy beszédéből kiválasztunk olyan mondatokat, amelyek világosan mutatják, hogy szükségünk van még egy bővítő részre. Már a mondatok tartalmának tárgyalásánál észrevétem, hogy az új bővítőrész személyeknek, vagy tárgyaknak tulajdonságát fejezi ki. Azután rátérünk a tulajdonságot jelentő szavak kérdésére: milyen? minő? Majd rámutatok arra is, hogy a tulajdonságot jelentő szó mely mondatrészt határoz meg közelebből, vagyis melyik mondatrész tulajdonságának jelölője. Még tovább felhívom figyelmüket arra, mikor áll a tulajdonságot jelentő szó a szavak előtt, mikor azok után. Itt azután felhívom a figyelmüket arra, hogy ha a tulajdonságot jelentő szó a mondatrész után áll, a két szó közé vesszőt teszünk. (Értelmező jelző.) Észrevétem a helyesírási és hangsúlybeli különbséget is a két szó között. (A mondás szó helyett tudatosan használok „mondat” szót, mivel előbbi cselekvést fejez ki, míg ez utóbbi elvont dolgot s ez a helyes.)

Vázlat.

I. *Előkészítés.* a) Kapcsoló ismétlés. Egyszerű mondat. Tárgy-
gyal és határozókkal bővített mondatok.

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma azon szavakról, amelyek tulaj-
donságot fejeznek ki!

II. *Tárgyalás.* a) Példamondatok felírása.

b) A felírt mondatok megértetése.

- c) A példamondatok tartalmi tárgyalása.
- d) A mondat a tulajdonság kifejezése nélkül nem volna teljesen érthető.
- e) A tulajdonságot jelentő szavak kérdései.
- f) A mondatrészek tulajdonságot jelentő szavai (jelzői.)
- g) A mondat bővítőrészei. (Kapcsolás a tanultakhoz.)

III. *Begyakorlás.* a) Összefoglalás. A tulajdonságot jelentő szavak.

- b) A már tárgyalt olvasmányokból a tulajdonságot jelentő szavak kikeresése.
- c) Alkalmazás. Írásbeli feladat megbeszélése.

Tanítás.

I. a) Ki tudja megmondani, hogyan közöljük mással gondolatainkat? Csak élőszóval tudjuk? Még mivel? De olykor még az írás és élőszón kívül is közölhetjük mással gondolatunkat? Ki tudja, hogyan? (Kézjellel, intéssel, mozdulattal.) Mit csináltál reggel? Mit láttál az utcán? Miket mondtál? Minden kimondott gondolat micsoda? Milyen betűvel kezdjük a mondatot? Legtöbbször mit teszünk a végére? Mikor jöttél az iskolába? Melyik ebben a mondatban az állító szó? Ki az, akiről állítottunk valamit? Milyen szó van még a mondatban? Hát az milyen része a mondatnak? Mit jelölt meg? (Az időt. Időhatározó.) Mit hoztál magaddal? Melyik e mondatban az állító rész? Kiről állítottál valamit? Milyen rész van még a mondatban, amit nem neveztünk meg? Milyen mondatrész ez a szó? (Tárgy.) De tudjuk-e már azt is, hogy milyen könyvet hoztál az iskolába? Hogyan tudnánk meg pontosan?

b) Beszéljünk ma a mondat azon részéről, amely a tárgyak, személyek tulajdonságát jelöli.

II. Kit láttatok ma itt, az iskola előtt? (Egy szegény öreg embert.) Irjuk a táblára, ti a füzetbe! A táblára írom, — a tanulók füzetükbe —, kérdések alapján a következő mondatokat:

Egy szegény ember állt az iskola előtt.

A jó gyermekeknek hoz a Jézuska karácsonyfát.

A sáros uton elakad a szekér.

A sárguló levelek lehullottak már.

b) Meggyőződünk róla, hogy a gyermekek értik-e a felírt mondatokat.

c) Olvasd az első mondatot! Miért állt az iskola előtt az a szegény ember? Vajjon akkor is ott állott volna, ha nem volna szegény? Milyen ember volt tehát az, aki az iskola előtt állott reggel? Honnan tudod, hogy milyen volt? Ha nem mondtad volna azt, hogy szegény, tudnánk-e, miért állt ott? Melyik szó jelezte azt, hogy az az ember milyen volt? Ezt a szót aláhuzom! (A tanulók is.)

Olvasd el most a második mondatot! (A jó gyermekeknek hoz

a Jézuska karácsonyfát.) Kinek hoz a Jézuska karácsonyfát? Minden gyermeknek? A rossznak is? Melyik szó jelezte azt, hogy *milyen* gyermekeknek hoz a Jézuska karácsonyfát? Ez a szó is mire mutatott rá? Kinek a *tulajdonságát* jelezte? Ezt a szót is húzzuk alá.

Olvassuk el a harmadik mondatot! (A sáros uton elakad a szekér.) Kérdezzetek erre a mondatra? Mit csinál a sáros uton a szekér? Milyen szó ez: elakad? Kérdezz az alanyra? Mi akad el? Hol akad el a szekér? Milyen mondatrész ez: az uton? Dehát minden uton elakad a szekér? Mivel kérdezel az ut tulajdonságára? Melyik szó felel rá? Ezt a szót is húzzuk alá!

Még egy mondat van a táblán, olvasd el! (A sárguló levelek lehullottak már.) Ki tudná ezt a mondatot elemezni? Melyik szóra kérdezzünk először? (Az állítóra.) Miért? Van-e olyan mondat, amelyben nincsen állítás? Mondat az olyan, amelyben nem állítunk semmit? Melyik a mondat legfontosabb része? Az alany is mindig benne van a mondatban? Miért nincs? Hogyan mondjuk az olyan mondatot, amelyben az alany hiányzik. (Kihagyásos, vagy hiányos mondat. Melyik szó *jelzi* (tudatosan használom ezt a szót) azt, hogy milyen levelek hullottak már le? Ezt a szót is aláhúzzuk, miért? A levélnek milyét fejezi ki? (Tulajdonságát.)

d) Olvasd csak el még egyszer az első mondatot, de az aláhúzott szót ne mondd ki! (Egy ember állt az iskola előtt.) Most is tudjuk, hogy az az ember szegény volt? Mit kérdezzünk tehát? Érthető-e a mondat a *szegény* szó nélkül teljesen? Olvasd el a második mondatot, ezt is az aláhúzott szó nélkül! (A gyermekeknek hoz a Jézuska karácsonyfát.) Na, ha ez így volna, akkor még a rossz gyermek is örülne a karácsonynak? Miért? Valóban, a rossz gyermek is megérdemli a Jézuska ajándékát? Ha nem mondjuk ki azt a szót, hogy *jó*, akkor is érthető teljesen a mondat? Érthető, igen, de nem azt értjük rajta, amit mondani akartunk, tehát nem teljesen érthető mégsem! Olvasd el a harmadik mondatot úgy, ahogy az előbbieket. (Az uton elakad a szekér.) Na, nagyon rossz szekér lehet az, vagy az ökrök girhesek, ha akár milyen jó uton elakadnak a szekérrel! Milyen uton akad el a szekér? Tehát mit szükséges, hogy mondjunk? Azt a szót: *sáros*. Ez a mondat is milyen a tulajdonságot jelző szó nélkül? Olvasd el az utolsó mondatot! (A levelek lehullottak már.) Ez talán még a legjobban megérthető magában is, így ahogy mondtuk, de azért mégsem pontosan fejezzük ki magunkat, mert nézzétek csak! Itt az ablakunk előtt áll egy akácfa! Minden levél lehullott már róla? Nézzetek a földre! Csak milyen levelet láttok alatta? (Sárgát.) Akkor hát ebbe a mondatba is bele kell tennünk azt a szót, amely mit jelez? (A tulajdonságot.)

e) Olvassuk le most azokat a szavakat, amelyeket aláhúztunk a mondatokban!

szegény, *milyen*? (minő?)
 jó, *milyen*?
 sáros, *milyen*?
 sárguló, *milyen*?

Hogyan kérdezel az elsőre? Irjuk mellé a kérdő szavát! És a másodikra? A harmadikra? Negyedikre? Akkor tehát a tulajdonságot jelző szóra hogyan kérdezzünk? *Milyen*? Olykor így is: *minő*? Hogyan? Milyen szavakra kérdezzünk így: *milyen*? *minő*? (A tulajdonságot jelző szavakra.) Ki tudna valamit mondani, — de mondatban! — amiben tulajdonságot jelző szó is van? A tanulók példamondatait megtárgyaljuk.

f) Most már ismerjük azokat a szavakat is, amelyek a személyek, vagy dolgok tulajdonságait jelzik. Melyik mondatban jeleztük személy tulajdonságát? (Az első és másodikban.) Melyikben jeleztük a tárgyak, dolgok tulajdonságát? (A harmadik és negyedikben.) Akkor tehát mit mondhatunk, mit fejeznek ki a tulajdonságot jelző szavak? A tulajdonságot jelző szavakat röviden úgy nevezzük: *jelző*. Hogyan?

g) Milyen mondatrészeket tanultunk eddig? (Az állítmányon és alanyon kívül tárgyat, határozókat és jelzőt.) Melyek a fő mondatrészek? (Állítmány és alany.) Mit csinálnak a többi mondatrészek? Ezek értelmét bővítik? Miért kell ezek értelmét kibővíteni? (Hogy jobban érthetők legyenek.) Hát nem elég az, ha azt mondom pl. Itt volt. Kiváncsiak vagytok: ki? Másra nem? De arra is: mikor, miért stb. A bővítőrészek tehát a mondat főrészeit bővítik ki. Melyek tehát a bővítőrészek? (A tárgy, határozók és a jelző.)

Melyik a mondat legfontosabb része? Hogyan kérdezzünk az állítmányra? (Mit csinál? mit cselekszik? mit állítunk?) Melyik mondatrész a legfontosabb az állítmány után? Hogyan kérdezzünk az alanyra? (Ki? mi? kik? mik?) Melyek a bővítő részek? Miért bővítő részek ezek? (A két főmondatrész értelmét bővítik.) Hogyan kérdezzünk a tárgyra? (Kit? mit? kiket? miket?) A határozókra? (Hol? hová? mikor? hogyan? stb.) És a jelzőkre? (Milyen? minő?)

III. a) Összefoglalás. A tulajdonságot jelző szavak. Milyen szavakról beszéltünk ma? Milyen kérdésre felelnek? Milyét jelzik a személyeknek, vagy tárgyaknak? Hogyan nevezzük ezért őket?

b) Ismert olvasmányból válogassanak ki olyan szavakat, amelyek tulajdonságot jeleznek.

c) Egyszerű mondatokat bővítsenek ki jelzővel. (Példamondatok az olvasókönyvben jelölünk ki.)

Egyes „mindenáron-ujítók” tulzása, hogy mindent megváltoztatnak, ami régi. Így mondat helyett *mondás*-t használnak s a viláért sem merik azt mondani *alany*, *állítmány*, tárgy stb. Ez teljesen indokolatlan, hiszen a tanulók egyrésze tovább tanul s más iskolában ezeket az elnevezéseket hallja. És ha nem tanul tovább? — Hát annak sem fog ártani, ha a régi és helyes nevükön ismeri a nyelvtani fogalmakat.

(V. L.)

TERMÉSZETI ÉS GAZDASÁGI ISMERETEK

Biológiai elemek a tanításban

— V.—VI. osztály. —

A természeti és gazdasági ismeretek tanításának célja — a Tanterv szerint az —, hogy rászoktassuk a tanulókat a természet élőlényei, tárgyai és jelensége közötti összefüggés meglatásra. Talán egyetlen tárgynál sem olyan szükséges a közös munka és a tanulók öntevékenysége, mint éppen itt. A szemléltetésbe, megfigyelésbe, vizsgálódásba, kísérletezésbe, következtetésbe mint cselekvőket vonjuk be a tanulókat. A mi feladatunk az legyen, hogy a tanulók által megállapítottak okának keresése iránt felkeltsük az érdeklődést. Legfontosabb azonban a szemléltetés, amely itt nem azt jelenti, hogy a szertárból egy-egy képet, modellt, eszközt, préselt növényt, vagy kitömött állatot „bemutatunk“, hanem olyan anyagra van szükségünk, amelyet nemcsak szemléltetni, hanem amelyen az illető életjelenséget bemutatni is lehet. Milyen lélekintító lesz az a munka, amelynél a tanuló maga is megszerkeszti — ha lehet önmagától — pl. egy virág beporzásának hű mását, vagy elkészíti maga is a vipera méregfogát, a madár csőrét, a macska érdekes karmát, a pók ügyes szövőkar-mát stb.

Nemrégén megelégedtünk azzal, hogy megállapítottuk azt, a halaknak két mell- és hasi uszója van; a gyíknak két pár lába és hosszú farka; a madaraknak mellső szárnypárja és egy pár lába van s hogy a kigyók lábatlanok stb. Ma már ezt így mondjuk a tanulóknak: a gerinces állatoknak az a tulajdonságuk, hogy két pár végtagjuk van, amelyek aszerint, hogy milyen szolgálatot teljesítenek az állat életében, különböző alakot öltenek. Az egykaru emelős haluszóból, mely uszásra szolgál, a szárazföldi életet élő gerinceseknél kétkaru emelős végtag lesz: támasztó és toló működésre alkalmas.

Minthogy ez az oktatási és szemléltető mód az állatok és növények életével való behatóbb foglalkozást teszi szükségessé, sokkal közelebb áll a gyermeki lélekhez, mint a külső tények pusztá felsorolása. Hogy azonban a biológiai oktatás sikeres legyen, a gyakorlati szempontokat kell mindenek előtt figyelembe venni s a tanulók jöjjenek minél közelebbi kapcsolatba a természettel. Pillantsanak be a nagy természet bűvös világába s fölfedezve annak csodálatos nagyszerűségét, tanításunk alkalmat adott a gyermekeknek arra, hogy megértsék az isteni bölcseséget, amely alkotta és kormányozza a világot.

Miként történjék hát ez az oktatás?

Egyes helyeken cserepes virágokat osztanak szét a növények között s a legjobb ápolásért jutalmat helyeznek kilátásba.

Feltétlenül hasznos és üdvös az ilyen foglalkoztatás, de vigyázzunk arra, hogy ne fajuljon a virággondozás a tanulóknál a jó osztályzatért való versengésre, hanem leljék legszebb jutalmukat magában a nemes munkában, amely a virágok ápolásával jár. En ezt a szokást, amennyiben a növények életének megfigyelésével jár, azzal bővítettem ki, hogy magvakat osztottam szét tanítványaim között, amelyet ők vetettek el és gondoztak, neveltek virággá. Így a virág egész életfejlődését megfigyelhették.

Az állatok életének megfigyelése szempontjából is történtek már kísérletek olcsón beszerezhető állatok tenyésztésével, mint pl. lisztbogárral, hernyók, csigák, pókok, halak, békák és egerrel, mikről a növendékek naplót vezettek.

Az a gondolat, hogy az állati és növényi életjelenségek szemléltetésére mozgatható modelleket készítsünk — illetve a tanulókkal készíttessünk —, már szintén tág teret hódított, amit magam is megpróbáltam. Tapasztalatom az, hogy a „munkaiskola” eszméje lelkesedést, fényt és melegséget árasztott munkánkra.

Természetes, hogy nem mindenféle életjelenséget készíthetnek el a tanulók, de bizonynyal vannak olyanok is bőven, amelyek minden nehézség nélkül elkészíthetők. A gép korszáka, amely napjainkat uralja, a gyermek érdeklődését és tudásvágyát is ebbe az irányba lendíti s ki nem volt már fültanuja annak, hogy a gyermek más ajándékot már nem is kíván a jó Jézuskától, mint gépet, sőt — az annyiszor emlegetett háboruk miatt — már egyenesen tankot és léghárító ágyut, vagy legjobb esetben 6 motoros bombavető repülőgépet! A gép, amelynek bámulatos teljesítménye bennünket, felnőtteket is megejt, az ifjúság gondolkozását és képzelőtehetségét is igen élénken foglalkoztatja s így a tanulóknak a gép iránti szeretetét és lelkesedését a természeti ismeretek tanításánál vezethetjük beteljesedéshez.

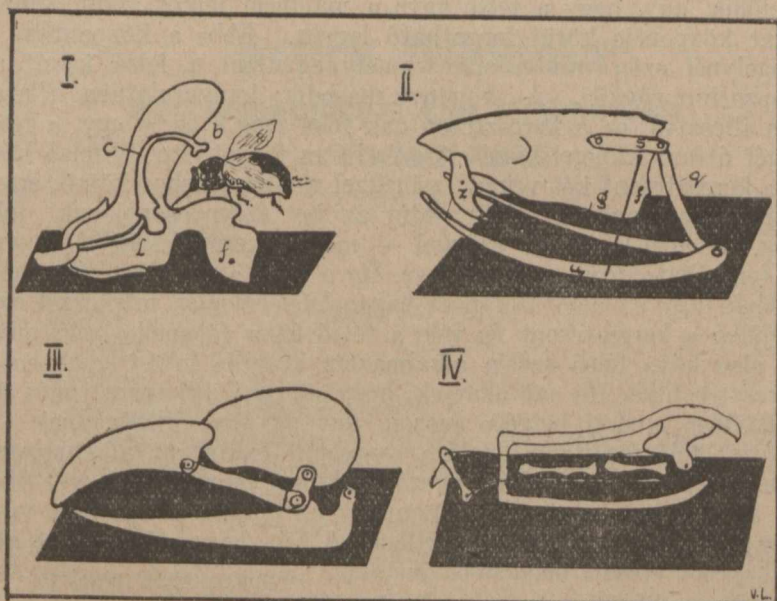
Ugy gondolom, nem végzek hiábavaló munkát akkor, amikor néhány ilyen — a tanulók által is könnyen elkészíthető „modell”-mutatok be vázlatos rajzban s rövid magyarázattal.

Az első képen a *zsálya megtermékenyítésének* folyamatát készítettük el. Egy erősebb deszkaszálból kifűrészeljük a zsálya kőrrajzát. Ez lesz a készítmény alapja. Erre egy kissé hajlitott lécet szögezünk (l), mely a felezett virág porzóíhoz vezető vonal lesz. Az ehhez tartozó szár, bibeszál (c) és a bibe (b), valamint az alsó kiszélesedése szöggel, vagy csavarral erősíthető a porzósál vége elé, hogy szilárd pont körül forgatható legyen. A bibeszál hátsó szélén mélyedés van, melybe a porzósál vége beleilleszkedik s a bibeszál forgását szabályozza, illetőleg a kívánt mértékben korlátozza. A virág alsó ajakába egy vékony drótnak derékszögben hajlitott végét illesztjük (ez a modell tulsó részén fut végig), a másik szabad végére pedig egy méhet erősítünk, amit agyagból, vagy rongyból is elkészíthetünk. (Ajánlatos a méhet úgy készíteni, hogy a teteje fából készül, szárnyai ritka fátvolanyagból és virágdrotkeretből.) A méhnek a drótra való illesztés-

nél arra kell vigyáznunk, hogy teste pontosan illeszkedjen a bibeszál síkjába s a drótszál hosszát is gondosan úgy mérjük, hogy ha forgatjuk (f), a méh által leírt körvonal a bibeszál alsó vége felé haladjon.

Ha e modellt természetes színekkel kifestetjük, sokkal élet-
hűbb hatást kelt.

Második képünkön a *vipera méregfogának* modelljét mutatjuk be.

Ennek elkészítése a következő lehet. Egy vékony deszkából kifűrészeltetjük a vipera koponyáját s ezt a készítmény alapzatául szolgáló deszkára szögezzük. A koponya elülső végére fogantyú van erősítve (z), amely mozgatható: ez a méregfog. Ehhez a fogantyúhoz három darabból álló ágazat nyulik: egy hosszú, gyengén ívelt rész (g), mely a szájpádlás kereszt- és szárnycsontjának felel meg. Azután az utóbbival hegyesszöget alkotva a keresztcsont (q) s végül a halántékesont (s) kerül, amely a keresztcsont felső végéből a koponyáig nyulik. Mind a három rész mozgathatóan van egymással összekötve, hasonlóképen mozgathatók a kapcsolópántok z-vel és g-vel, valamint s-sel és a koponyával is. Ezen alkotórészek alatt egy hosszú, ív-alaku lécecske van (u), mely az alsó állkapocsnak felel meg. Ez a hátsó végét átfuró tengelyen forgatható s erős, a koponya felé nyúló gummirugóval (f) marad egyensúlyban. Az alsó állkapocs (u) felső szélé ki van vájva, amelybe a (q) keresztcsont-hoz tartozó forgó illik. Ha most már az alsó állkapocs elülső végét lefelé mozgatjuk, úgy hátsó vége q-tól előre hajlik s ugyanebben az irányban halad azután a g

lécecske is, minek következtében a méregfog álló helyzetbe kerül.

A harmadik készítmény a *madárcsőr emelőszerkezete*.

Egy oválalakban kifűrészelt vékony deszka van a készítmény alapzatára erősítve, amely a madár koponyacsontját ábrázolja. Ez elülső részén, valamint a hátsó végének alsó szélén bekanyarodik kissé. Az elsőbe a csőr felső kávaja végének kidudorodása ékelődik, úgy, hogy a felső káva a majdnem félkör alakú kanyarulat központja körül forgatható legyen. Ebbe a központba a tengelynél szög van erősítve, amely egyúttal a felső kávé az alapzathoz rögzíti. A koponya második kanyarulatába fadarab van illesztve, ez a keresztcsontnak felel meg s ez is egy, a felső végét átfuró szöggel kissé előre és hátra forgatható. A felső káva és a keresztcsont két vékony zsineggel van egymáshoz kötve; egyik a járomcsontnak, a másik pedig az iny szárnycsontjának felel meg. Az alsó káva egy szöggel — mely a keresztcsont alatt van, — forgathatóan van megerősítve. Ha a fejet a nyíl irányába mozgatjuk, úgy az alsó állkapocs hegye lefelé mozog, míg ezzel egyidejűleg a keresztcsont és vele a felső káva fölemelkednek, mivel az alsó káva felső szélén alkalmazott kiugrás lökést gyakorol a keresztcsontra. Ha azt akarjuk, hogy az alsó állkapocs ismét önműködően eredeti helyébe jusszon, úgy az alsó állkapocsnak az alapzat felé fordított oldalára csapszerű fogantyút alkalmazunk, amely a nyíl irányával ellenkező mederben mozog. Egy erős rugó (a készítmény tulsó oldalán), amely az alapzatra érő csap végéhez kapcsolódik és a nyíllal ellenkező irányban működik, az alsó állkapocsot eredeti helyzetébe juttatja.

Negyedik képünk a *macska karmát* mutatja be.

A macskaujjnak három percét — az utóbbit a hozzátartozó karommal — fából kifaraghatjuk. Az első és másodikat egy alapzatul szolgáló deszkára erősítjük. A harmadik ujjpercet csak alsó végén fúrjuk át egy szöggel, mely egyben tengelyül is szolgál. E harmadik perc közelebbi és távolabbi végétől erős selyemzsinórok vannak huzva egy, a középesont felé forgatható fogantyuhoz. Ezt a fogantyút gummirugóval olyan helyzetben tartjuk, hogy a karom rendesen hátrafelé van fektetve. Ha a fogantyút a nyíl irányába forgatjuk, előcsattan a karom. Az ívszerűen hajlított lécek fölül és alul az ujj husos részeinek körvonalát jelzik. A szerkezetet, különösen azt teszi szemléltetővé, hogy a karom csakis a használat pillanatában pattan ki hüvelyéből. Még pontosabban elkészíthetjük a karom kiugrását úgy, ha a gummirugót a harmadik perc alulso és a második perc elülső vége között feszítjük ki.)

A bemutatott modelleket szinte a végtelenségig szaporíthatjuk. Természetesen készítési módjuk sokféleségéhez mérten, értékük is nagyon változó. Lesz, amelyik határozottan a naivság jellegét hordozza magán, de talán ez felel meg legjobban a gyermeki szemléletnek és alkotóképességnek. Lesznek viszont olyanok is köztük,

akik félreismerhetetlen tehetséget tanusítanak munkájuk közben. Valamennyi azonban azt tanusítja majd, hogy a természeti ismereteket lehetőleg minden adandó alkalommal így lehet eredményesen tanítani.

Lakatos Lajos.

Petiék Mikulása

Gyermekkomédia egy felvonásban

Irta: **Farkas Antal**

SZEMÉLYEK:

Mikulás apó

Peti

Pista

Miska

Mariska

Erzsike

Történik: Mikulás-nap estéjén.

Színhely: Gyermekszoba közepén bejárattal. Asztal könyvekkel, táskákkal, székekkel. Ágyak. Ablak.

I. JELENET.

Pista és Peti az országuton felöltözötten heverésznek.

Pista: Hát aztán?

Peti: Aztán azt kérdi tőlem a tanító bácsi, hogy három meg négy mennyi?

Pista: No, mennyi?

Peti: Ha kíváncsi vagy rá, kérdezzed meg a tanító bácsitól.

Pista: Te nem tudod?

Peti: Tán te tudod?

Pista: Meghiszem azt! *(Az ujjain számolgatja, aztán diadalmasan kivágja.)* Hét, te csacsi!

Peti: Jó is volna! Mondtam én neki nyolcat is, mégis le-szamarazott.

Pista: Csak? Mást nem mondott?

Peti: Meg még azt is mondta, hogy én vagyok az osztály legnagyobb tökfejűje. Ugy látszik, rólad most megfélekedzett.

Pista: Dehogyan! Haragszik rám, tudod.

Peti: Miért?

Pista: Mert megbuktatott.

Peti: Engem is, de én nem haragszom rá ilyen semmiségért. Utóvégre gyerekjáték az egész. *(Valami eszébe jut.)* Te, megcsináltam már én a házföladatomat?

Pista: Talán akkor, amikor én.

Peti: Te mikor csináltad meg?

Pista: Még tavaly.

Peti: Nyavalyás! Majd szorulsz te!

Pista: Én? Ugyan kitől?

Peti: Attól, akitől én. Gyere, dolgozzunk! *(Keserves nyugtózkodás után az asztalnál helyetfoglalnak, ásítognak.)*

Pista: Mondhatom, unalmas valami ez az egész.

Peti *(tenyérbe hajtott fejjel)*: Magam is annak tartom. Hát nem jobb az a nagy vakáció?

Pista: Az volna, ha nagyobb lenne. Te, ma délben mért bögött úgy Szabó Jóska? Hallottad?

Peti: Majd belesiketültem. Azért bögött, mert a kedves szülei kinozták.

Pista: De kegyetlenek! Aztán miért? Jólesett nekik ez a bögés?

Peti: Az nem olyan biztos, de az már egészen biztos, hogy Szabó Jóskának nem esett jól. Pedig nem is csinált semmit, csak a Bodriukat egy kicsit fölakasztotta. Persze, csak úgy tréfából.

Pista: Igen, de a Bodri egész komolyan vette. A kedves szülők is és elnápárgolták Jóskát.

Peti: Ezt meg Jóska vette komolyan. Jaj, csináljuk hát ezt a borzasztó házidolgozatot... Hej, unalmas is ez a szorgalomnak! Mennyivel jobb az az áldott vakáció! *(Mintha törnék a fejüket.)*

Pista *(valami észébe jutott)*: Te, mért kinozzuk itt magunkat? Ezt holnap is megtehetjük. Valakitől úgy hallottam, hogy holnap vasárnap.

Peti: Hát tegnap péntek volt?

Pista: Azt nem tudom, de ma szombat van, fogadjunk!

Peti: Olyanformán van. Akkor holnap vasárnap lesz.

Pista: Akármi lesz, de iskola nem lesz és ez a fő. Így ma házidolgozat sem lesz. Majd holnap lesz. Gyere, játsszunk valamit! *(Fölugornak az asztaltól.)* Lovazzunk! Én leszek a kocsis, aztán majd hajtalak.

Peti: Helyes. Te leszel a ló, én meg a kocsis.

Pista: Én nem leszek ló. Inkább nem játszom.

Peti: Nem is lehetsz ló, mert te számár vagy.

Pista: Jobban tudja a tanító bácsi, hogy ki a számár.

Peti *(méregbegurul)*: Mit? Te szamarazol engem? Te?!

Pista: Nem én, hanem a tanító bácsi!

Peti: Vigyázz, mert megkeserülöd!

Pista: Félek is én tőled!

Peti: Hát akkor gyere ide, ha mersz! *(A támadás elől hol egyik, hol másik elugrik. Kergetőznek az asztal körül. Fölborítják a székeket. Lárma.)*

II. JELENET

Erzsike, Mariska belépnek, a véletlenül egymásba kapaszkodott Peti és Pista szétugranak.

Mariska: Hát ti mit csináltok ilyen szorgalmasan? Tanultok?

Erzsike: Ha így tanultok, belekopaszodtok, mert kitépi-
tek egymás haját.

*Peti és Pista (a visszaborogatott székekre ülnek és lapoz-
gatnak az írkában, könyvben).*

Pista: A házidolgozatot csináljuk holnapra. A tiétek készen
van már?

Mariska: A házidolgozatot holnapra? (*Erzsikéhez.*) Nézd,
ezek azt se tudják, hogy holnap vasárnap.

Erzsike: Boldogok az együgyűek! . . .

Peti: De nagyra vagy vele, hogy te még nem ismételtél!

Erzsike: Leckét igen, de osztályt még nem.

Peti: Haragudnék csak rád is a tanító bácsi!

Erzsike: Rád már akkor megharagudott, mikor beirattak az
iskolába. A nevedet kérdezte tőled, aztán te így feleltél (*utá-
nozza*): Hát még azt se tudja? Mégis maga akar engem tanítani?

Peti: Nem én voltam: a Pista volt.

Pista: Tőlem ugyan nem kérdezték a te nevedet.

Peti: Vigyázz! Tudod, mit mond a hányadik parancsolat is?

Pista: Azt se tudod, fogadjunk!

Mariska: Csönd! Ha civakodtok, akkor Mikulás apótól nem
kaptok semmit.

Pista: Miért ne kapnánk?

Peti: Talán ő is haragszik ránk?

Mariska: Mindenkire, aki rossz, lusta, szófogadatlan gyerek!

Erzsike: Aki nem tudja a leckéjét, aki nemcsak a tanítóját,
de jó szüleit is szomorítja.

Pista (gunyosan): Persze, titeket szeret, ugy-e?

Peti (szintugy): Nektek kosárszámra hozná az ajándékot,
ugy-e?

Mariska: Ha nem is kosárszámra, de valamit mégis csak
hoz, meglássátok. Még minden évben hozott. Hát ti mit kaptok
tőle?

Peti: Azt, amit tavaly.

Pista: Te tavaly se kaptál, ne hencegj.

Peti: No, kaptál te, mert betörted az ablakot.

Pista: Ezért már az idén nem kapok.

Peti: Hátha így akarják eszedbe juttatni a tavalyi Miku-
lást. (*Kopogtatás.*) Bujj be!

III. JELENET.

Előbbiek. Miska beszerénykedik.

Miska: Jó estét kívánok!

Peti: Szervusz, komám!

Pista: Szervusz, Miska!

Mariska, Erzsike: Aggy-Isten, Miska!

Miska (a fiukhoz): Mért hivattatok?

Peti (a lányok felé int): Majd megmondjuk.

Mariska: Ha mi elmegyünk, ugy-e?

Erzsike: Persze, mi nem tudjuk, hogy Miskával akarjátok a dolgozatot megcsináltatni. Dehogya is tudjuk!

Mariska: Sőt egyebet is tudunk.

Erzsike: Azt is, hogy ígérték neki fűt-fát, aztán a végén megfenyegetitek, hogy beáruljátok a tanító urnak, ha kinyitja a száját. Gyere, Mariska, menjünk vacsorázni! Ezek jóllaknak a Miska szájával is. *(Elmennek.)*

IV. JELENET.

Előbbieik, a lányok nélkül.

Peti: Nézd már, hogy hencegne ezek a híresek! De biztosra veszik a Mikulásukat, pedig . . . *(Hirtelen Miskához.)* Te kapsz-e valamit Mikulás bácsitól, Miska komám?

Miska: Nem kapok, de nem is várok. Az én szegény édesapám most munka nélkül van.

Pista: Még sohase volt nálatok a Mikulás?

Miska: Nem emlékszem, mi mindig szegények voltunk.

Peti: Tudod mit? Csináld meg a mi házidolgozatunkat, akkor majd neked adunk abból, amit mi Mikulás apótól kapunk. Jó?

Miska: Megcsinálom én barátságból is.

Peti: Ugy is jó lesz. De holnap itt legyen!

Miska: Jól van. Jójeakát! *(El.)*

V. JELENET.

Peti és Pista magukra maradnak.

Pista: No, a házidolgozattal már készen volnánk. Játésszunk tovább?

Peti: Várj csak! Valami eszembe jutott. Ez is játék.

Pista: Mondjad, no!

Peti: Tudod, hogyan juthatnánk mi is valami Mikuláshoz? Észrevetted, ugy-e, hogy ezek a lányok milyen nagyra vannak vele, hogy nekik a Mikulás megint hoz valamit?

Pista: Bár becsapódnának!

Peti: Rajtunk áll.

Pista: Hogy-hogy?

Peti: Én észrevettem, hogy a papájuk már megvette az ajándékokat, amiket reggel majd az ablakukba csempésznek. Két dobozban ott van a kamraablakukban. A kamraablak most is nyitva van. Ha sötétedik, én ki tudnám esenni a kamraablakból azt a két dobozt és ez lenne a mi Mikulásunk. Mit szólsz hozzá?

Pista: Nagyszerű! Az egyiket Miskának adnánk.

Peti: Megbolondultál? Nem elég, hogy Miskának már ígértünk? Még majd elkapatjuk. *(Kinéz.)* Az udvari lámpát még nem gyújtották meg. Ütött a cselekvés órája! Én kisurranok, te várj itt. Mintha idebent tanulgatnánk. *(Hangosan.)* Mondd föl nekem az egyszeregyet! Aztán sorolj föl tőmondatokat! *(Kioson.)*

Pista (egyedül, irkalapról hangosan fújja az egyszeregyet.)

Megunja, aztán tömönadalokat szaval): A kutya ugat, a macska nyávog. Peti szófogadó. Peti derék. Peti kitünő. Peti dicséretes.

Peti (besurran két dobozzal).

Pista (folytatja): Peti éljen! *(Fölugrik az asztaltól.)* Mutasd, miket kaptunk Mikulásra?

Peti (izgalommal): Jaj, majd rajtacsíptek! Mintha megláttak volna . . .

Pista: Csak képzelődés. Mutasd már, mit hozott nekünk a Mikulás? *(A dobozokba belepislan.)* Hajas baba . . . Hajas baba . . . *(Ledobja az asztalra kiábrándultan.)* Süsd meg! Hát ez lesz a mi Mikulásunk?

Peti: Nem. Ez a Miskáé lesz.

Pista: És a mienk?

Peti: A két doboz meg az, hogy a lányok nem kapnak semmit!

Pista (megvígasztalódzik): Ez is valami.

(Már egészen besötétedett.)

Peti: Tudod, mit; Bujjunk az ágyba! Tegyük úgy, mintha jó gyerekek volnánk: aludjunk.

Pista: Vacsora nélkül? Mért csináljunk ilyen bolondot?

Peti: Hátha csakugyan erre jár a Mikulás és nekünk is hoz valamit.

Pista: Szóval becsapjuk az öreget?

Peti: Legalább is megpróbáljuk. *(Kivül csöngetyűszó. Fölugrik, kiles. Visszaugrik.)* Becsületesemre, Mikulás apó jár a házban! Gyorsan az ágyba! Aludjunk. *(Ágybabujnak, magukra rántják a takarót, hangosan horkolnak.)*

VI. JELENET.

Előbbiek, Mikulás apó a szokásos jelmezben, hátán kosárral, kezében virgáccsal belép. Beléptekor világosság támad a szobában.

Mikulás: Jó estét! No, hol vagytok gyerekek? Mit csináltok?

Peti (az ágyból, iskolás, elgyújtott köszöntéssel): Is-ten hoz-ta! Már alszunk, jók vagyunk, Mikulás bácsi! *(Tovább horkol leselkedő szemmel.)*

Pista (szintugy): Nem is vacsoráztunk; mindig tanultunk, Mikulás bácsi.

Mikulás: Nagyon derék, ha igaz. De ne aludjatok hát!

Peti, Pista (kiugranak az ágyból): Parancsoljon, Mikulás bácsi! Nekünk is hozni tetszett valamit?

Mikulás: Mindenkinek az érdeme szerint. Azt mondjátok meg, hol lakik ebben a házban az a Kovács Miska?

Peti: Az a jó tanuló?

Mikulás: Az, az!

Peti (Pistára mutat): Ő a Kovács Miska.

Mikulás: Igen? Mert én Kovács Miskának is hoztam ám valamit!

Peti: Nekem is, Mikulás bácsi?

Mikulás (Pistára mutat): Annnyit, mint ennek a Kovács Miskának, ni!

Peti: Mariskának meg Erzsikének is?

Mikulás: Hogyne! Ezeket a hajas babákat, e! *(Az asztalon heverő dobozokat a kosarába rakja.)*

Peti, Pista (megriadva hátrálnak).

Peti: Mi nem kérünk semmit, Mikulás bácsi!

Mikulás: Tudom, de én mégis hoztam nektek is, kedves gyermekek!

Peti (Pistával együtt közelebb bátorkodik): Mi is jó gyermekek voltunk, Mikulás bácsi.

Mikulás: Tudom, hiszen ti is megkaptátok a magatokét, amit érdemeltetek. Nesztek! *(Hirtelenében virgácsolja őket.)*

Pista, Peti (jajgatva bujnak az ágy alá).

Peti: Ez tévedés! Ezt kikérem magamnak!

Pista: Ez nem illik! De nem is szokás.

Peti: Valóságos gorombaság!

Mikulás: Igy legalább nem felejtitek el, hogy az idén nálatok is járt a Mikulás. *(Eltűnik.)*

Peti, Pista (a sötétben kibujnak az ágy alól).

Pista (vakargatja a virgács helyét): Te, Peti, ennek a Mikulásnak ugyanolyan hangja volt, mint a Mariskáék édesapjának...

Peti (színtugy): Nekem is olyan ismerős volt a kezejárása... No, de most hogy felezzük ezt meg Kovács Miskával?! . . .

(Függöny.)

Volt, van és lesz!

Csodálatos csillag

Vagy Te ősi földünk:

Minden porszemekben

Ezerévet őrzünk.

Vihart álló őre

Te voltál keletnek,

Csillogó keresztnek —

És álnokul mégis

Keresztre szegeztek,

Félig eltemettek . .

Véres vergődéssel

Félsz világ nézte, —

Nem haltál meg mégze!

Mert volt, van és lesz is

Igazság az Égbé!

Móra László.

MESEDÉLUTÁN

A szeretetről

(Ezt a mesedélutánunkat összeköthetjük a karácsonyfa-ünnepellyel, amikor kiosztjuk a szeretet-csomagokat az arra rászoruló gyermekeknek. A mesedélután anyagát tehát úgy állítottuk össze, azonban ha csak a gyermekek számára rendezzük, akkor a köszöntő és a felnőttekhez intézett részek elmaradnak.)

Mélyen Tisztelt Vendégeink!

Kedves Gyermekek!

Mint a végtelen óceán közepén a kicsiny sziget, olyan a karácsony meleg ünnepe az esztendei gyűlölelettől viharos életben. De mégis sziget, mégis biztos révet kínál, menekülést nyújtó menedékhely, amely — ha csak egyetlen napon is a háromszázhatvanötből, — eszünkbe juttatja a mindenkit egyesítő, mindnyájunkat összefogó szeretetet. Karácsony éjtszakája . . . Te hoztad e földre az isteni Kisdedit, aki szétárasztotta reánk, vétkes emberekre a megváltó szeretet aranyugarát! Világítsd be most ezt a kis termet is, aranyozd be fényességeddel az itt megjelentek szívét, ragyogtasd meg mindazok lelkét, akik fölkeresték a gyermekek ünnepét: a karácsonyi szeretet segítő, másokat megszánó ünnepélyét. Köszöntöm mindazokat, akik nemes szívük sugallatára hallgatva hozzájárultak ahhoz, hogy karácsonyfánk alatt ma örömkönnny csillanhat sok szegény — karácsonyfát hiába váró — gyermek szemében. Köszöntöm mindazokat, akik jó szívük szavára hallgatva, megtisztelték mai ünnepélyünket s részesei akartak lenni annak az örömmek, amely talán legszebb a világon: amikor másokat megsegíthetünk. Köszöntelek benneteket, kedves gyermekeim meleg szeretettel, karácsonyi békességgel s kérjük a jó Istent, hogy ajándékozzon meg a szeretetnek azzal a lelketderítő sugarával, amely annyira hiányzik mai életünkben, s amelyre csak ilyenkor, szent karácsony estéjén gondolhatunk.

(Egy tanuló elszavalja a következő költeményt.)

Eljött a Mennyből valaki hozzánk . . .

*Eljött a Mennyből valaki hozzánk,
Eljött a Mennyből a szeretet,
Hogy összefűzze és megáldja
A munkától fáradt kezekei.*

*Eljött a Mennyből hozzánk a Jóság,
Hogy betakarjon sok nyitott sebet
S hirdesse, kérje: legyen már egyszer
Békesség a földön, emberek!*

Ó, szállj le Isten újra a Mennyből
 És hallgasd meg ma panaszos imánk:
 Fogja le kezéd azt a korbácsot,
 Mellyel a rossz sors gazul ver miránk.

Ó, szállj le Isten! Erre, ide jöjj!
 Hol a szegénység kint és jajt fogan...
 Amerre bédán és didergő ajkkal
 Bővebb kenyérre éhesek sokan.

Ó, szállj le Isten közénk a Mennyből
 És véd meg azt a sok százezret,
 Ki véres lábbal fut, mert kergetik...
 Ki mind magyar, ki mit se vétkezett.

Ajándékosztó égi angyalok,
 Szálljaok ti is erre a tájra!
 Hozzatok békét, munkát és erőt
 A bus magyarok karácsonyára!

Aldott karácsony sok, sok angyala:
 Az örömből is sokat hozzatok!
 Hozzatok el a karácsonyfákkal
 A nagyon boldog magyar holnapra!
 Móra László.

Mit mesél a fenyőfa?

Irta: Köhalmi Julia.

Az ég angyalkái fáradhatatlanul, szünet nélkül szórták, hintették a fehér pelyheket a fekete földre. Kristálytisztá, fényes csillagokként, sziporkázva hullottak, keringéltek, pilinkéztek a magasból, patyolatszinű püspöksüveggel himezték ki a házakat, kunyhókat, palotákat egyformán. És eltűnt a földről minden szenny... minden szenvedés: szikrázva, vakítva ragyog nappal éppugy, mint a holdfényes éjszakákon...

Unalmas, fáradt délután van, éppolyan, mint tegnap, vagy tegnapelőtt... A végtelen magyar pusztaságon olyan fájoan egyformák ezek a téli délutánok. Igazán csak télen pusztá a pusztá! Napokon át mást sem lehet hallani, mint Szélurfi monoton dudorászását, ha ugyan bele nem rikkant olykor-olykor a kéménybe... Most is megirigyelte az angyalkák játékát. Szárnyára kapta a pajzánul kergetőző fehérséget és eszeveszett táncot kavart benne. Siránkoztak, jajgattak a hópihéek: „De goromba vagy Szélurfi!”

Bizony, legjobb ilyenkor a jó meleg kályha mellett s nézni, mint pattog a parázsra vetett venyige... Hogyan kapdossa a szobára lehullott szürkéséget a fel-felpislogó láng pajzán játéka...

Most éppen azon versengenek, melyik tudja halálra ölelni a karjuk közt vergődő fenyőfahasábokat . . .

Szemem a tűzbe téved, látom a táncoló lángokat . . . s a vörös, sárga lángokban úgy hallok, a múlt mesél. Feltűnik a titokzatos jövő . . . Szeretem elmélázva nézni, nézni a táncos lángokat . . . Olyan érdekeseket látok bennük . . . Valóság ez? . . . álom? S a lángnyelvekkel küszködő-birkózó fahasáb mesélni kezd . . .

. . . Nincs talán még két esztendeje sem annak — kezdte beszédét a fenyőhasáb —, hogy sudár termetem minden megcsodálta. Csodálatos! — mondták az arrajárók — ilyen tökéletes szépséget csak a jó Isten keze alkothat . . .

Gondolhatod, hogy a szívemet ilyenkor majd szétfeszítette a büszkeség. Nagy göggel tekintettem körül társaim közül s nagyon lenéztem őket. Igen, büszke voltam nagyon . . . mert én voltam a legszebb valamennyi társam között! A lábamnál egy patak csörgedezett s én egész napokon át egyebet nem tettem, csak el-elnézgettem tükreben pompás alakomat. Ha a szellő játékosan megcsókolta koronámat, olyan boldogság remegett végig rajtam, hogy belefájdult a szívem is. Büszke voltam . . . és fölvettem a harcot magával az Éggel is, mikor a víz tükre táncoló fénycsóvákra borítottam árnyékomat.

Azt hittem királynő vagyok . . . Nem hallottam a körülöttem döngicsélő méhecskék nászindulóját . . . Nem láttam az aranyruhás erdei tündérék versenyfutását, a tarka szárnyu pillangókat . . . Nem vettem észre a gyémántharmatot, melyet a tavasz csókolt füre, fára, virágra . . . És nem értettem a kikelet ezüstcsengőjü édes-bus dalát . . . Semmit sem láttam, semmit nem hallottam: csak önmagam! Igen, ilyen voltam . . .

Hej, azóta sok idő telt el. Giling-galang, giling-galang kongat a szoba mély csöndjébe nagyanyám ittfelejtett órája . . . És az elvarázsolt kastélyból előlépett Csipkerózsika s mosolyogva bókolt a mesebeli királyfinak. Hatot ütött az óra . . . giling-galang . . .

Az óraütések eloszlatták a szobára terpeszkedő szürkéséget. Érdeklődve vártam a fenyőhasáb szavait.

. . . Már a patak is befagyott — suttogta a haldokló hasáb — és az én irigyelt zöld ruhámat fehér lepel takarta. Nagy, rettenetes némaság vett körül, szinte fojtogatott. Csak a hollók károgtak keserűn reám: kár . . . kár. Siratták a napsugárban ringatózó arany buzatengert. És a fehér tenger csak nőtt körülöttem, egyre nőtt . . . Azután mély álomba merültem. Az álom még szebb jövőt mutatott élém . . . Ó, álmaim, ti kedves, soha nem teljesedett álmaim . . . Egyszer aztán nehéz fejszeceapások hasítottak belém. Felébredtem. Emberek állottak körülöttem. Talán éppen azok, akik annyira megcsodáltak . . . Most az életemre törtek.

Fejszét fogtak rám, hogy kidöntsenek . . . Egyre sűrűbben hullott reám a csapás, végre elszédültem . . .

Az éjtszaka fekete palástot borított a földre. Házikókban, palotákban csodaváró gyermekszemek lesték-várták a kicsi Jézuskát . . . Minden házba beragyogott már a betlehemi csillag s földöntuli fénye lángralobbantotta az apró, színes viaszgyertyákat . . . Megszólalt az angyalok csilingelő ezüstcsengetyűje . . . feltárult egy ajtó és remegő kis térdek omlottak le szépségem előtt . . . Ott állottam egy tündérszép palota fényes termében, roskadásig rakva ékességgel . . . Soha sem tudom elfelejteni ezt a pillanatot. Az életem legszebb napja volt! A felzengő karácsonyi zsolozsmás ének átjárta minden részemet s velük zengtem én is:

Dicsőség, mennyben az Istennek . . .

Ó, de sok örömben, bódogságban volt részem. Csodálni jártak az emberek. Nem győztek betelni szépségemmel . . . De . . . amint fogyott rólam a sok csecse-becse, a csillogó aranylánc, úgy fogytak csodálóim is . . . Végre kifosztva, megtépázva úgy álltam ott . . . mint . . . És itt elakadt az én fenyőhasábom szava, csak el-elcsukló zokogását hallottam. — Azután rám sem néztek többé, meguntak, s egy szép napon kidobtak. Azután ott hervadtam az udvar egyik zugában. Egyik levelem a másik után halványult el bánatában. És akkor eszembe jutott, hogy soha többé nem lát-hatom testvéreimet, akiket akkor lenéztem . . . hogy soha többé nem büszkélkedhetek a patak tükrében . . . hogy többé senki sem néz reám, nem hint felém friss csókokat a hajnali szellő... egészen elszomorított. Tudtam, miért van ez: Isten büntetése volt nagy gőgösségemért.

Azóta sokat szenvedtem. Egy reggelen végre valami szegény koldusasszony vitt magával. Piszkos, büzös kis viskóba dobott. Majd apróra vágta sudár törzsem is . . . Ezt már alig éreztem . . . Eladott. Jó pénzt kapott értem. Így kerültem ide, e halálra ölelő lángok közé.

A fahasáb elhallgatott. A lángok már halálraölelték, nem-sokára néhány összeomló zsarátnok mutatta helyét . . . Szegény, büszke fenyőfa . . . Söhajtottam utána . . . Vége . . .

A büszke fenyőből — hamu lett s Szél-urfi szárnyain bizonyosan eljutott már Meseországba, ahol Hamupipőkéék várták nagy örömmel. Mig mosolygószemű, meseváró gyermekek lesznek a világon, Hamupipőke otthonából sem hiányozhat a hamu . . .

Giling-galang . . . giling . . . galang . . . eljár az idő. A szobám sötétjében már hetet vert ki méltóságosan az óra. Csipkerózsika mosolyogva bókol királyfiának, azután ő is pihenőre tér... Giling-galang . . . giling-galang . . . Nagyanyám órájának kongása összeölelkezett a puszta kicsi harangjának imádságos hangjával . . .

Szegény gyermekek karácsonyfa-ünnepélyén

Irta: Tarnavölgyi András.

Ez a csillogó fa, ez a tündérálom
Megint csak megjelent a szegény világon.
Fényt, meleget hozott s drága illat árnját,
Itt halljuk suhogni az angyalok szárnyát.
Csillagos mennyország drága szép világa
Adta forró csókját a karácsonyfára.
Hogy szíveket vigyen szent, tündöklő fénye
A tiszta örömök virágos kertjébe.

De e gyönyörű fa nem ment minden házba.
Sok kicsi gyermekszív de hiába várta, —
Ezerszámra sirtak a sóhajok érte
S mégis gazdag fénnel kevés házba tért be.
Ó, hát az angyalok különbséget tesznek:
Utat csak gazdagok hajlékába vesznek
És a szegényeknek kerülnek a házárt,
Nem vigasztalják meg a nyomorgó árvát.

Ó, az angyalszívek nem ily kegyetlenek,
Hisz az égi Gyermekek értük született meg,
Értük, kik szegényen, busan, árván állnak
Tüskével teleszórt utján e világnak.
Ime: itt is értük gyúlt ki fény e fára,
Itt derül öröme sok szegény, sok árva.
Hálás csókok érik e fenyőfa gallyát,
Ölelő szeretet tárja itt ki karját.

E kigyulladt gyertyáknak tündér világa
Vigaszt derít sok bus anyának gondjába,
Didergő kis látak, reszkető kis testek
E forró világban mind fölmelegesznek.
Fájó könnyek válnak kacagó öröme,
Vérző szívek vannak szeliden bekötte.
Ebben a ragyogó, tündöklő világban
Áldott, puha kezek simogatnak lágyan.

Te tündöklő szent fa, gallyaid hegyétén
Angyali jó szívek ragyognak a fényben,
Amig üdvöt, áldást suttog illat-ajkad,
Segítő jó szívek muzsikálnak rajtad.
Minden gallyad egy-egy forrón ölelő kar,
Melyek között annyi bánat és bu elhal —
Szép karácsonyfák közt legszebben pompázol,
Itt van alattad a betlehemi jászol.

Amig fényed isszák örvendő kis lelkek,
 Az egek ajtaja nyitva áll feletted —
 Az általad áldást fakasztó szivekre
 Valaki felülről mosolygva tekint le.
 A szeretet művét szeretettel nézi,
 Ennél szebb imádság sohasem kell néki.
 A kisdéd Jézuska két karját kitárja
 És a könyörülő, jótévő sziveket
 Sorba mind megáldja.

Most egy gyönyörű mesét mondok el nektek, kedves gyermekeim, *Herczeg Ferenc* bácsi írta, a nagy magyar író, akinek ti már sok szép elbeszélését ismeritek. Hallgassátok csak!

Az arany trombita

Már alkonyodott, de az utcai lámpákat még nem gyújtották meg. A kihalt, keskeny Boldogasszony-utca szürkületén egy férfi ment végig. Talpig érő bundát viselt, amelynek két szárnya a lábaszárát csapkodta és égő szivart tartott a fogai között.

A Boldogasszony kis temploma előtt egy fiúcska toppant eléje és újságlapot kínált neki. Valami elkésett kis rikkanesgyerek (újságot áruló gyerek) volt. Vékonyan öltözött, vézna fiúcska. A paraszti ruháján látszott, hogy valami felvidéki faluból szaladt ide a nagyvárosba. Kopott báránybőr-süvegét a fülére huzta és annyira didergett, hogy valóságos rezgőstáncot járt a kövezeten.

A férfi bosszusan morgott valamit és tovább sietett. A templomajtó előtt megemelte a süvegét és ekkor megint hailotta maga mellett a gyerek cipőjének kopogását.

Most megállt és pénzt vett ki zsebéből. Egy ideig keresgélt a krajcárok (kétfilléresek) között, de aztán hirtelen meggondolta magát s egy ezüst kétpengőst adott a fiúnak.

— Nesze, legyen neked is jó karácsonyod!

A kisfiu szinte ijedten nézte a pénzdarabot, majd sarkonfordult és szó nélkül szaladni kezdett. A Boldogasszony-utca tulsó végében, az ezer lámpa fényében ragyogó Nagykörut sarkán, egy kövér öregasszony várta.

— Kaptál valamit, Jóska? — kérdezte.

A gyerek szó nélkül odaadta az ezüstpénzt. Az öregasszony örömeiben hangosan elkacagta magát, aztán eltette a pénzt, kezén fogta a gyermeket és megindult vele a távoli külváros felé. Oly sebesen ment, hogy a fiu csak futva tarthatott vele lépést. Egy pálinkamérés ajtaja előtt megállott az asszony. Láthatólag habozott, hogy bemenjen-e, vagy nem? A habozás hamar véget ért. Egy kétfillérest adott a kis Jóskának és így szólt hozzá:

— Ez a tied, vehetsz magadnak amit akarsz. Aztán vári

meg a rendes helyen, a Boldogasszony-utcán. Félóra múlva érte megyek és adok vacsorát is.

Azzal magára hagyta a gyermeket s bement a boltba. Jóska egy ideig utána nézett a jégvirágos ablakon át, majd lassan megindult a Boldogasszony-utca felé. Utközben meg-megállt egy boltkirakat előtt és azon tanakodott, hogy mit vegyen a kétfiléréért. Legszívesebben trombitát vett volna. Ilyenre fájt a foga, amióta eszéit tudta. Azonban a trombiták, amelyeket egyik másik kirakatban látott, nem voltak elég szépek. Jóska okos kis ember volt és tudta, hogy holnap is nap lesz.

A Boldogasszony-templomának sötét kapuja előtt megint jó ideig járta a didergő táncot. Mikor már nagyon elfáradt, leült a kapu lépcsőjére. A nagy hópelyheket nézte, amelyek hullani kezdtek. Álmos szemei előtt mind nagyobb hópelyhek röpködtek: egyikük-másikuk akkora volt már, mint a papírsárkány.

Egyszerre azon vette észre magát, hogy nincs egyedül. A legfelső lépcsőn egy koldusasszony ült, kis gyermekkel az ölében. Mikor Jóska a koldusasszony felé fordult, az könnyörögve nyujtotta ki kezét. És Jóska a kétfilérést, amely már egészen meleg volt a keze szorításától, beletette a koldusasszony tenyerébe. Azután fölkelte és el akart szaladni, mert szégyelte a tulajdon nagylelkűségét.

A koldusasszony olyan szeliden és édesen zengett, mint a hárfá. A fiu most már megismerte. Maga a Boldogasszony volt. A gyermek pedig, akit a karján tartott, a kiesi Jézuska. A Boldogasszony mosolyogva tekintett a fiúra.

— Jóska, gyere velem! — szólt a Boldogasszony.

Erre a templom kapujának mind a két szárnya megnyílt előttük. Odabent ezer gyertya égett. A két padsor között komoly arcu, fehér ruhás szép angyalfiak állottak sorfalat. Mikor a Boldogasszony a kis Jézuskát karján vive, Jóskát pedig a kezén vezetve, végighaladt a sorokon, valamennyien olyan mélyen meghajoltak, mint a ministráns-gyerekek a Szentség előtt. A kis fiu boldog alázatossággal tüpegett a Szűzanya oldalán. Egyébként azonban fázott; a templomban dermesztő hideg volt és a Szűz Asszony keze is olyan volt, mint a jégcsap.

Az oltárhoz értek. Az aranykeretben, hol különben a Boldogasszony képe ragyogni szokott, most ezüstpántos ajtó volt. Ez az ajtó is megnyílt előttük és ekkor kiléptek a szabad ég alá . . .

Boldogasszony nem szólt Jóskához, csak vezette magával és olykor szeliden lemosolygott reá. A kis fiu meg persze, nem mert szólani. Házat sem látott sehol. Egy behavazott uton jártak, melyet jobbról-balról hosszú domborok szegélyeztek. A vidék egészen olyan volt, mint Jóska szülőföldje. A fehér dombok fölött tisztán világított a telihold. Olykor egy-egy farkas-családdal találkoztak és az ordások alázatosan lekonyították fejüket-fülüket

a vándorok előtt. Előttük nesztelen szárnyakon baglyok szállottak, olyan sietve, mintha valakinek hirt akarnának vinni Boldogasszony érkezéséről.

Végül valami piros világosságot láttak a dombon. Egy karácsonyfa volt, mely magában tündökölt a havas pusztaságban. Száz gyertya égett rajta és az ágai csak úgy hajladoztak a sok drágaság súlya alatt. Távolabb még néhány karácsonyfa fénylett, azután mindig több.

Fölértek a dombra és ekkor megállottak egy pillanatra.

— Ez a karácsonyfa-erdő — mondta halkán Boldogasszony.

Alattuk, ameddig a szemük elért, hatalmas rengeteg terült el, tündöklő karácsonyfából. Az erdőszélen kisebb fák állottak, beljebb hatalmas faóriások. A millió viaszgyertyácska fényétől piros volt az égboltozat is. A fák a tövüktől a csucsig ragyogtak az arany-ezüst ékességektől. Óriási gyémántosillagok, amelyek a gallyakon himbálóztak, ezerszeresen visszaverték a különben is szemkápráztató fényességet. Annyi tarka édesség volt rajtuk, mintha napokon át hó helyett cukorsüteményt ontottak volna a fellegek. És annyi és oly sokféle, kimondhatatlanul szép és kedves gyermekjátékok, hogy a kis Jóskának elállott a szíve verése.

Utjuk a karácsonyfa-erdőn vezetett át. Jóska nagyon fáztott és a nagy fáradtságtól már alig tudta emelni a lábát. Erősen megkapaszkodott a Boldogasszony jéghideg kezébe és káprázó szemét le-lehunyva vezettette magát előre. Egyre hallotta az égő viaszgyertyák halk sercegését és érezte a megpörkölt fenyőgally édes illatát.

Nagysokára a tüzes erdőben egy kerek tisztásra értek. A tisztás közepén egy magános kis karácsonyfa állott. Egyetlen ajándék függött csak rajta: egy aranytrombita.

— Ez a tied — mondta neki a Szüzanya. — Ilyen trombitája egy gyereknek sincsen. Kivánj magadnak valamit, aztán fuji bele, bármit kívánsz, minden meglesz.

Jóska dermedt ujjacskáit kinyújtotta a trombita után. A trombita is hideg volt. Gondolkozni kezdett. Mit kívánhatna még, ha már van trombitája? Aztán eszébe jutott, hogy mi volna neki jó.

— Azt szeretném, hogy ne fázzak többet. És hogy néném ne verjen meg, ha kevés pénzt viszek neki . . .

— Fújd meg a trombitát és minden úgy lesz, — szólt mosolyogva a Szüzanya.

Jóska megfújta a trombitát . . . Trara, trara! . . . Oly szépen szólt, hogy hallgatni is gyönyörűség volt. A Boldogasszony ekkor lehajolt és az ajkával megérintette a kis Jóska homlokát. A tüzes erdő lángot vetett és Jóska minden tagjában édes melegség zibongott, a szívét pedig mámoros boldogság járta át. Most már érezte, hogy nem lesz többé semmi baja . . .

... Az éjféli misére menők találták meg Jósát megfagyva a Boldogasszony-templom kapujában. Kezében még ott szorogatta a kétfillérest ...

karácsonyi ének

Irta: Csomorkányi Pál.

Zenéje: Hortobágyi Istvántól.

Ka-rá-csönyfa! vi-lág fé-nye! Te vi-lá-gítsz földre, ég-re
 Ka-rá-csönyfa! vi-lág é-ke! Te a-lat-tad van a bé-ke.

A-míg a Te fé-nyed ra-gyog, mo-so-lyog-nak ki-csik na-gyok.
 E-gyütt vannak ott a hi-vek, ó-lel-kez-nek min-den szívek.

Ka-rá-csönyfa! vi-lág gyöngye! Kin-cse-ket szórsz a gö-röngy-re.
 Ka-rá-csönyfa! vi-lág fá-ja! A szí-vün-ke-t te-gyűk rá-ja.

A-míg Te állsz: jó min-den-ki s nem szegény a föl-dön sen-ki.
 A-ján-dé-kul a Kis-déd-nek, ő-rö-mé-re az Is-ten-nek.

Végére értünk szép mesedélutánunknak. most még csak egy szép költeményét mondjunk el Móra László bácsinak.

Oly szép ma minden ...

Olyan szép ma minden, minden itt a földön ...
 Ma templom lett a ház, kaszárnya, börtön.
 Emberszemekben gyertyaláng lobog,
 Kik tegnap sírtak, fáztak:
 Ma Egre néznek s — ők is boldogok.

Oly szép ma minden! — bárhová csak nézek ...
 Karácsonyest van ... Szívek összeférnek ...
 Nem bántja lelünk zugó zivatar ...
 Ma hull a hó: Menny virága.
 Ma minden lelket tisztaság takar.

Oly szép ma minden! ... oly meleg az ének.
 Karácsonyfákön csillagszórók égne ...
 Ma fényt lehelnek mind az ablakok,
 S hordják a drága kincseket
 Ajándékosztó, gazdag angyalok ...

Oly szép ma minden, minden itt a földön.
 Ma templom lett a ház, kaszárnya, börtön.
 Gyönyörködöm ... Egy álmot álmodok:
 Egymást ha mindig így szeretnénk,
 Gazdagok lennénk és — mindig boldogok!

Ha a gyermekek betanultak valami karácsonyi szindarabot, akkor most következhet annak eljátszása. Ha nem, úgy most énekeljük el az alábbi karácsonyi éneket, ami után a karácsonyfa meggyújtása és a szeretet-csomagok kiosztása következhet.

Az öreg honvéd karácsonya

Színjáték 8—12 éves gyermekeknek. Három felvonásban.

Irtá: Várdótfalvy László.

Személyek:

Tóth János.

Pista, a szomszédék fia.

Tóthné

Gábor

Annuska.

Lajcsi, Sándor osztálytársai.

Sándor.

Öreg honvéd.

Józsi.

gyermekeik. Tanító.

Marci.

Az első és második felvonás a karácsony előtti hetekben, a harmadik felvonás karácsony estéjén történik.

ELSŐ FELVONÁS.

Szín: falusi szoba. Középen asztal, rajta szétszedett ládikó darabjai, szerszámok. Az asztal körül székek.

Első jelenet.

Marci: (Kicsi fiú, széken állva igyekezzettel szedi szét a ládika még együtt álló darabjait egy jókora harapófogó segítségével.) Na! Gyere már le! (Rángatja a deszkadarabot.) Miért szegeznek ezeket a ládákat ilyen erősen össze? (Vakarja a fejét.) Nem megy! Hiába no... nem megy, pedig szerettem volna megmutatni, hogy Marci is tud valamit. (Felvesz egy rajzot az asztalról és nézegeti.) Hm! Ilyen lenne? Elég szép, habár kéttornyú is lehetett volna.

Második jelenet.

Annuska: (Nagyobbacska leány. jobbról jön.) Marci! Leesel arról a székről!

Marci: (Félvállról.) Ne félts te engem!

Annuska: Mit csinálsz Marcikám?

Marci: Láthatod, hogy dolgozom...

Annuska: Mit akartok abból az ócska ládából csinálni?

Marci: Az titok. Nem mondhatom meg, pedig tudom...

Annuska: Marcikám! Kapsz tőlem cukrot...

Marci: (Határozottan.) Nem kell!

Annuska: Adok lekváros kenyeret.

Marci: (Nem bír ellentállani és csámesog.) Hm! Lekváros kenyeret...

Annuska: Azt... azt. Jó nagy karajt. Meg egy szép, piros almát is...

Marci: Almát is? (Csámcsog.)

Annuska: Igen... igen! Nos? Mit csináltok ebből a ládából?

Marci: Jó nagy lesz a kenyér?

Annuska: (Türelmetlenül.) Az lesz... az, de mondd már!

Marci: (Gyanakodva.) És nem fonnyadt almát adsz?

Annuska: A legszebbet a kamarából... Nos, mi lesz a ládából?

Marci: (Gondolkodva.) Mi lesz belőle? Azt kérdezed?

Annuska: Igen, Marcikám...

Marci: Ebből? (Tusakodik magában.) Ebből... izé.... (Határozottan.) ...hát ...semmi! Edd meg magad az almát is, meg a lekváros kenyeret is!

Annuska: Nem mondod meg?

Marci: De nem ám! Megfogadtam...

Annuska: (Szemrehányóan.) Hát ez a barátság?

Marci: Ez hát! De most már hordd el magad! Ne zavarj tovább! (Leszáll a székről.) Jobb lenne, ha hamarosan készítenél egy bögre csirizt...

Annuska: Csak lesd! Amiért titkolódtok előttem, nem segítetek semmiben.

Marci: Kérdezd Sándortól! Nekem megtiltották, hogy erről a dologról beszéljek... Értetted? (Mérgesen kiabál.) Értetted?

Annuska: Na, na! Marci! Lassabban a hanggal! De nagy hős lettél egyszerre? A nyáron, mikor a gunár megkergetett, nem voltál lyen vitéz!

Marci: (Gunyosan visszavág.) Kár annyira hencegni kisaszszony! Téged is megkergetett, mikor kicsi voltál... Mondta édesanyám... De most nem a gunárról van szó! Csinálsz csirizt, vagy nem?

Annuska: Van eszemben!

Marci: Ugy?

Annuska: Ugy!

Marci: Akkor csinálod magam... (Elszalad hálra.)

Annuska: Ohó! Nem fogod a lisztet pocsékolni! (Utána szalad.)

Harmadik jelenet.

Tóth, Tóthné. (Bejönnek jobbról.)

Tóth: (Komoly hosszúhajuszu ember, a falusi emberek téli öltözetében.) Ni, ni! A szerszámaim, meg valami ócska láda. (Megütődve.) Mit akarnak ezek a gyerekek csinálni?

Tóthné: Nem tudok róla.

Tóth: (Gondolkozva.) Így karácsonytájt mi mást csinálhatnának a gyermekek, mint betlehemet. Ugy nézem, ebből is az lesz. Őszintén megmondom, nekem nem nagyon tetszik ez a dolog...

Tóthné: Miért?

Tóth: Mert kuncsorgás, faluzás lesz belőle. Emlékszem, gyermekkoromban mi is csináltuk... Csavarogtunk hóban, fagyon, kerestük a pénzt... s a vége cukrozás, meg cigarettázás lett. Az én fiaim ne keressenek pénzt betlehemezéssel! Megszólnának érette bennünket.

Tóthné: Ez igaz...

Tóth: A jóra kapnak pénzt, a rosszra nem adok és keresniök sem szabad. Faluzásról szó sem lehet. Megtiltom!

Tóthné: De... hátha csak kedvtelésből csinálják?

Tóth: Ha úgy lesz, nem bánom, de faluzniok véle nem szabad! (Balra el.)

Negyedik jelenet.

Tóthné: majd Sándor, Józsi. (Jobbról jönnek. Iskolatáska van a hátukon.)

Sándor: Dicsértessék a Jézus! (Mindkettő kezecsókol.)

Tóthné: Mindörökké! Jók voltatok!

Józsi: Igenis, édesanyám!

Tóthné: Apátok haragudott az imént.

Sándor: (Rosszat gyanítva, kedvtelenül.) Miért?

Tóthné: Látja, hogy betlehemet akartok csinálni.

Józsi: És?

Tóthné: Ha faluzni akartok véle, meg se csináljátok. Szigorúan megtiltotta a kuncsorgást. Nem illik a gazdag Tóth gyerekeihez. Csinálják a szegényebb fiuk! Faluzni akartatok?

Sándor: (Kedvetlenül.) Igen! De... mi rossz van abban?

Józsi: Más fiuk is csinálják...

Tóthné: Csak a szegénye... Apátoknak igaza van. Nem nézethetitek le magatokat.

Sándor: Igazuk van édesanyám, nem nézethetjük le magunkat, nem halászhajjuk el a szegényebb gyermekek elől a garast...

Tóthné: Azért a .... betlehemet csináljátok meg! Jó lesz a karácsonyfa alá. Az lesz majd a Marci betlehemje. Tudjátok, hogy nagyon örül az ilyesminek. Pakkolózatok le fiacskáim! Majd Annuskával küldök be uzsonnát. (Elmegy balra.)

Ötödik jelenet.

Voltak. Marci. (Sirva jön balról.) Brühühü! Megállj Annus, megmondalak édesanyámnak!

Sándor: Mi baj Marci testvér? Ki bántott?

Marci: Annus! Elvette tőlem, aztán a fejemre ütött...

Józsi: Mit vett el?

Marci: A csirizes bögrét. Nektek akartam csirizt csinálni a betlehemhez.

Sándor: Ne sirj, Marci koma! Majd hátrakötjük a sarkát Annusnak.

Józsi: (Marcinhoz.) Hanem ... nagyobb baj van ám! Nem mehetünk a faluba a betlehemmel. Nem engedi édesapánk.

Marci: Nem engedi? Ugye Annus árulkodott?

Sándor: (Mosolyogva.) Nem azért. Nem nekünk való!

Marci: (Elszontyolodva.) És a betlehem? Nem csináljuk meg?

Józsi: De megcsináljuk. Neked csináljuk meg Marcikám!

Marci: (Örömmre derül az arca.) Nekem! Jaj, de jó lesz!

Hatodik jelenet.

Voltak. Annuska. (Egy tálcán vajaskenyereket hoz.) Itt az uzson-

ma! (A fiuk szétkapkodják.) Na, Marci! Tudom már, hogy mit akartok csinálni!

Marci: Sokra még vele...

Annuska: Sanyi! Én azt mondom, ne veszítsétek el a kedveteket. Csináljátok meg a betlehemét és tanuljátok meg a betlehemes énekeket is.

Sándor: A betlehemes énekeket? Minek? Nincs annak semmi értelme...

Annuska: Dehogy nincs! Karácsonykor összehívjuk a rokonságot és eljátsszátok. Édesapám nagyon örülne...

Sándor: (Tűnődik.) Mondottál valamit. Erre nem is gondoltam...

Marci: Tehát... én leszek az öreg! (Nevetnek.) Mi az? Talán nem lennék jó öreg?

Jó zsi: Tulmagas vagy hozzá Marcikám...

Sándor: Aztán, édesapám nagysubája csak a derekadig érne.

Marci: (Nem értette el a gúnyolódást.) Nem bánom no! Legyen más. De akkor meg angyal leszek és kardom is lesz...

Hetedik jelenet.

Voltak, Gábor, Pista, Lajcsi. (Jobbról jönnek.)

Gábor: (Jól öltözött fiu. Sándorral egyidős.) Dicsértessék a Jézus! Eljöttünk segíteni.

Sándor: (Kissé elszontyolodva.) Mindörökké! Szervusztok fiuk! Segíthettek, de a faluba nem megyünk vele.

Gábor: Ugye, nem engedik? Szinte sejtettem. Ebédnél én is említettem édesapámnak és igen furcsán csóválta a fejét.

Pista: (Ő is jól van öltözve és kisebb Gábornál. Hóna alól egy göngyöleg színes papirost vesz elő.) Hát akkor mit csináljak ezzel?

Annuska: Megvesszük tőled Pista. Marcié lesz a betlehem. (Marcihoz.) Na gyere! Csinálok csirizt! (Balra elmegyén.)

Marci: Lássátok! Ilyenek ezek a lányok! Az előbb én kértem, akkor megbubolt, most meg ő ajánlgatja...

Lajcsi: (Szegényesen öltözött, sápadt fiu.) Istenem! Milyen kár, hogy így történt. Pedig meg akartalak kérni benneteket, vegyetek be magatok közé engem is. Ha valamicske pénz jutott volna a közös keresetből, hazavitettem volna a nagyapónak, mert mi nagyon szegények vagyunk.

Sándor: Szívesen bevettünk volna Lajcsi, de mi nem megyünk faluzni és így nem számíthatsz keresetre.

Lajcsi: Hideg a kunyhóknk. Nagyapó három nap óta már csak száraz kenyeret eszik, amit az iskolából viszek neki haza.

Marci: Hát édesapád nem keres pénzt? Édesanyád nem főz?

Lajcsi: Nincs nekem sem apám, sem anyám, kisfiu! Künn fekszenek a temetőben. Árva vagyok. A nagyapó sem igazi nagyapám, csak így hívom. Még kicsi fiu voltam, amikor magához vett.

Sándor: És — mondd csak, Lajcsi! — nem kaptok ti senkitől segílyt, vagy adományt?

Lajcsi: Senki sem gondol reánk.

Gábor: Miből van a nagyok szíve? Kőből?

Marci: (Megbotránkozva.) Nahát... ez disznóság...

Sándor: Miért nem gyűjt nagyapád könyöradományt? Hiszen vannak még jólelkű emberek?

Lajcsi: Hová gondolsz? Ő nem koldus! Büszkesége visszatartja a koldulástól. Vitéz ember volt ő valaha. Mint negyvennyolcas honvéd, husz csatában vett részt.

Sándor: (Élénk érdeklődéssel.) Igazán? Ezt nem mondtad eddig...

Lajcsi: Mert én sem tudtam. Nekem is csak tegnap este árulta el. Három érmet is mutatott. Az első Szent-Tamásnál, a másodikat Jásaszegnél, a harmadikat Szolnoknál kapta.

Gábor: Micsoda? Hát ilyen nagy vitéz? Tudják ezt róla a faluban?

Lajcsi: Kérdeztem és azt mondja, hogy tudják. Mégis a kutya sem törődik vele.

Sanyi: Nincs szívük az embereknek. Egy ilyen vitéz embert öregségében ekkora nyomorban hagyni... Lajcsi! Miért nem mondtad ezt nekünk előbb? Fiuk, itt segítenünk kell. (Lajcsihoz.) Mondd! Van-e otthon ennivalótok?

Lajcsi: Talán egy darabka kenyér...

Sándor: (Zsebéből pénzt vesz elő.) Van ötven fillérem. (Lajcsinak nyújtja.) Fogadd el, pajtás, szívesen adom!

Gábor: (Ő is pénzt ad.) — Én meg ezt a huszfillérest adom, végy rajta valami ennivalót!

Marci: Ő is erősen kotorászik a zsebében.) — Nekem is van két fillérem... Nesze, Lajcsi! (Átnyújtja a pénzt.)

Lajcsi: (Meghalottan.) Köszönöm a jóságokat...

Sándor: Ne mondd meg, hogy mi adtuk. Szégyenlem, hogy csak ilyen keveset tudtam adni.

Marci: Én is... Dehát elcukroztam vasárnap a pénzemet.

Lajcsi: Megyek és veszek ennivalót nagyapónak.

Sándor: Várj! Azt akarom még mondani, hogy ha csak lehet még ma jöjj vissza. Akkorra majd csak kifundálunk valamit.

Lajcsi: Jó! Visszajövök. Isten áldjon benneteket! (Jobbra el-siet.)

Sándor: Mit gondoltok, bűn-e az, ha valaki inkább hallgat a szíve sugallatára, mint a szülői tilalomra?

Gábor: (Tétovázva.) Én azt hiszem, hogy — nem...

Sándor: Én meg érzem is, hogy — nem. Gyerekek! A betlehemet elkészítjük, de nem itt, hanem átvisszük Pístáékhoz a színbe...

Józsi: Mire lesz ez jó?

Sándor: Arra, hogy itthon ne lássák a készülődéseinket, mert mégis csak elmegyünk faluzni a betlehemmel.

Józsi: (Aggódva.) Megszegjük szüleink parancsát?

Sándor: Nem szegjük meg, habár házról-házra járunk és pénzt keresünk.

Gábor: Nem értelek...

Pista: Én sem bírlak megérteni.

Marci: De még én sem...

Sándor: Majd megértitek a végén, hogy mire lesz ez jó. Feltehát a dologra!

(Első felvonás vége.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Történik Tóthéknál karácsony szombatjának délutánján. Szinbutorozatlan terem, felgördíthető hátsó színpallal.)

Első jelenet.

Tóth. Tóthné.

Tóth: (Indulatosan fel s alá járkál.) Hiába minden beszéd! Ez lesz a büntetésük. Nagyon megbántottak gyermekeink. Emlékezz csak! Nem megtiltottam nekik a betlehemmél való járkálást? És nagy meglepetéssel hallok ma a községházán, hogy faluznak. Beállottak betlehemeseknek. Most is bizonyára a falut járják. Hát ha nekik semmi az én szavam, akkor bűnhődjenek meg!

Tóthné: Valami más módon büntesd meg őket, de ne így...

Tóth: Eddig azt hittem, hogy engedelmes, szófogadó és igazmondó gyermekeim vannak, de keserűséggel kell tapasztalnom, hogy engedetlenek és hazugok. Példásan megbüntettem őket. Sem karácsonyfát, sem ajándékokat nem kapnak. Punctum!... Ha előkerülnek, üzenj értem a komáékhoz. Átmegyek beszélgetni.

Tóthné: Kedves, jó uram! Lágýítsd meg a szívedet! A többi miatt Annuska is szenvedjen?

Tóth: Annuska már nagy leány. Különben is, ő megkapja ajándékait... A többi azonban nem! (Elmegy jobbra.)

Tóthné: (Elkeseredetten törölgeti a szemét és elmegy balra.)

Második jelenet.

(Kevés szünet.)

Tanító, Tóth. (Jobbról jönnek.)

Tóth: (Tessékeli a tanítót.) Erre... erre, kedves tanító ur. Nagyon örvendek, hogy megtisztelte szerény hajlékomat. Tessék helyet foglalni. (Leülnek.)

Tanító: Itthon vannak-e a tanítványaim, kedves Tóth uram?

Tóth: Hagyja el, tanító uram... Rosszban sántikálnak azok most.

Tanító: Sejtettem.

Tóth: (Megdöbbenve.) Hogyan?

Tanító: Ismétlem, sejtettem és éppen ebben az ügyben jöttem... Ugyebár ön megtiltotta nekik a faluzást?

Tóth: Igen... és mégis elmentek... Hazudoztak össze-vissza, azután elszöktek. Nagyon elszomorító dolog ez...

Tanító: Engem is bánt ez az eset. A legjobb tanulóimról van szó. Mindig igazmondó, szófogadó fiuknak ismertem őket.

Tóth: A rossz pajtások...

Tanító: Nem, kedves Tóth uram, ön téved. En itt valami mást sejtek. Feltévésem abból indul ki, hogy ennyi jóviseletű, jó tanuló gyermek rosszcél érdekében nem járja a falut. Ma akaratlanul — furcsa dolognak lettem szemtanuja. A fakeskedőnél voltam, amidőn megláttam, hogy a fiuk megállanak a kereskedés előtt és tanakodnak. Elrejtőztem az irodában. Nagy alkudozással megvettek egy zsák aprított fát.

Tóth: (Elképedve.) Egy zsák aprított fát? Mire az nekik?

Tanító: Azt hiszem nem nekik, hanem más valakinek kell az a zsák aprított fa. Olyas valakinek, akinek fűtetlen a szobája. Megjegyzem, sok csomagot is láttam a fiuknál és hallottam, amikor az ön Sándor fia kiadta a parancsot: induljunk a henteshez és onnan egyenesen ki a kunyhóhoz, mert esteledik.

Tóth: Kunyhóhoz?... Hm? Különös...

Tanító: Nem gondolja, mit jelent ez? Van most ráérő ideje, Tóth uram?

Tóth: Hogyne volna...

Tanító: Akkor megkérem, jöjjön velem. Azt hiszem, nem bánja meg. Emlékezzék Jézus szavaira: „Ne tudja a bal kezéd, mit cselekszik a jobb”. Nagy a gyanum, hogy tanítványaim az evangélium ezen parancsolatának értelmében cselekszenek most...

Tóth: Szíves, örömetest megyek. (Főkelnek helyükről.)

Tanító: Jó lesz sietni, hogy szemmel tarthassuk őket. (Elsietnek balra.)

VÁLTOZÁS.

(Hátsó függönyfal felgördül. Havas faluvégi táj látszik. Távolban kis házikó, melyhez festett ösvény kanyarog.)

Első jelenet.

Sándor, Gábor, Lajcsi, Józsi, Pista, Marci. (Betlehemeseknek öltözve jönnek.)

Sándor: (Fával telt kisebb zsákot cipel.) Álljunk meg! Nehéz ez a fa, kutyafáját! (Ledobja válláról a zsákot.)

Marci, Pista: (Papírból készített csinos kis betlehemet hoznak.)

Marci: (Vállán papírba csomagolt hosszú kolbász. Lehet fából, kolbász-szinűre festve, amit úgy visz, mint valami zászlónyelet.) Miért állottunk meg?

Pista: (Hóna alatt egy kis fenyőfa-csomag.) Vinnéd csak te ezt a zsákot, majd megtudnád, hogy miért.

Gábor: (Egyik hóna alatt egy jókora kenyér, a másik alatt jókora csomag.) Most majd én viszem a kunyhóig a fát!

Sándor: Messze lesz az! Addig még egyszer meg kell állani.

Józsi, Lajcsi: (Kisebbs csomagokat cipelve jönnek.)

Sándor: Nem fázol, Lajcsi?

Lajcsi: Nem! De — fiuk! — hová megyünk tulajdonképpen és mit csinálunk ezzel a sok mindennel? Fa, kenyér, kolbász, hus, csizma, ruha?

Gábor: Még pénzünk is maradt.

Marci: (Zsebében pénzt csörget.) Ugy van! Nyolc pengő husz fillér...

Sándor: (Lajcsihoz.) Kedves barátunk, eddig eltitkoltuk előtted, de most már megmondhatjuk az okot. Karácsony szent estéjén minden ember örül. Azt akarjuk, hogy a te vitéz nagyapád is örüljön. Meglepjük őt is, téged is! Ezek a mi karácsonyi ajándékaink. Ezért jártuk a falut és kerestük a pénzt.

Lajcsi: (Megilletődötten ölelgeti sorra őket.) Köszönöm édes jó barátaim! Köszönöm! Ó milyen jól fog ez esni nagyapónak!

Pista: Siessünk már fiuk! Esteledik! Megesznek itt bennünket a farkasok!

Marci: Ne félj, míg engem látsz!

Sándor: Várjatok! Így terveztem el! Az ajándékokat künn hagyjuk! A kis karácsonyfára gyertyákat teszünk és meggyújtjuk, azután bekérezkedünk és eljátsszuk nagyapónak a mi betlehemes játékunkat. A végén behozzuk az ajándékokat, boldog karácsonyt kívánunk és hazasielünk. Induljunk! Itt az ösvény! (Felkerekednek.)

Lajcsi: Arra nem mehetünk! A patak hídjá leszakadt és gyenge a jég. A másik hídra kell kerülnünk.

Gábor: No Marci! Előre a zászlóval!

Marci: Jó is lesz, ha én megyek elől, mert ha jön a farkas, akkor odanyujtom neki ezt a kolbászt és nem fog bántani bennünket. Utánam! (Mind el jobbra)

(Pár pillanatig üres a szín.)

Második jelenet.

Tanító, Tóth: (Balról jönnek. Középen megállanak és jobbra néznek.)

Tanító: Hát... Tóth uram, le vagyunk főzve!

Tóth: Nos?

Tanító: Mi képviseljük most itt a falu társadalmának csukott zsebeit és ők, a fiaink, a kitárt, a segítő emberi szíveket. Tudja-e, ki lakik abban a házacskában, ahová tanítványaim tartanak?

Tóth: (Némi szégyenüléssel.) Tudom! Az öreg Cserei, a negyvennyolcas honvéd. És bizony... reá senki se gondol mostanában. Büszke ember. Nem jár kéregetni. Azt mondja, a honvédsapkához kard illik és nem koldusbot. A falu nem gondolt az ő karácsonyára.

Tanító: De gondolnak a mi fiaink! Örülök, hogy nekem lett igazam. Büszke vagyok a tanítványaimra!

Tóth: És én a fiaimra! (Kezetráznak.)

Függöny.

HARMADIK FELVONÁS.

(Szín: Nagyapó kunyhójának belseje. Nagy szegénység. Rozoga asztal, szalmaszék, rozszant kályha. A falon szentkép, feszület és egy pár negyvennyolcas kép.)

Első jelenet.

Öreg honvéd: (Az asztal mellett busan üldögél. Ócska mente van rajta, fehér a szakálla és hosszú, lelógó a bajusza.) Eljöttél hát szent karácsony este, kilencvenharmadszorra életemben! Szent karácsony, ilyen szomorú még soha nem voltál! Nincs egy falat kenyérem! Hideg a szobám, el vagyok erőtlenedve, le vagyok gyöngülve! (Ablakra tekint.) Erősen esteledik! Csak jönne már az a Lajcsi gyerek! Szegény fiu! Ennek is kutyasorsa van mellettem. (Zörgetés az ablaknál. Kívül Sándor hangja: Szabad-e bemenni a betlehemmel?) No! Betlehemes gyerekek! Nektek esztekbe jutott az öreg Cserei? Nem adhatok semmit, mert magamnak sincs, de azért csak gyertek be! (Kiállva.) Kerüljétek beljebb!

Második jelenet.

Sándor, Gábor, Lajcsi, Józsi: (Pásztoroknak öltözve, énekelve jönnek.)

Hej! Vig juhászok, csordások!

Serkedeznek a források.

Mily gyönyörű ez az éjjel,

Jertek, tekintsetek széjjel!

Sándor: (Öreg) Nézzetek Betlehem fele.

Ott a Messiásunk jele!

Egy szép csillag amint szállott,

Betlehem felett megállott!

(Próza.) Halljátok-é bojtárok! Virrasszatok a nyáját! Örködjétek, mert sok mindenféle idegen népség jár ma erre-felé! Híjja ne legyen a falkának, mert megtáncoltatom kampós botomat a hátatok közepén! (Ledül a subájára.)

Gábor: Aludj csak öreg! De ne nagyon horkolj, mert szétszalad a nyáj s akkor aztán téged költünk fel, hogy tereld össze.

Sándor: (Elalszik.)

Gábor: Hé! Peti! Miska! Most rajtatok a sor a virrasztásban! Én is ledülök a subámra. De nyitva legyen ám a szemetek, mert ha bárány vész el, megduplázom a porciótokat! (Lefekszik és elalszik.)

Lajcsi: (Józsihoz.) Ezek azt hiszik, mi fülesbaglyok vagyunk. Ők folyton alszanak, mi meg örökké virrasszunk? Jó is volna...

Józsi: (Ásít.) Mindjárt eldülök az álomosságtól! (Megint ásít.)

Lajcsi: (Szembefordul Józsival és mégnagyobbát ásít.)

Józsi: Na, na! El ne nyelj!

Lajcsi: Tudod mit? Húzzunk pálcát! Aki a rövidebbet húzza, virraszt!

Józsi: Nem bánom! (Két gyufaszállal sorsot huznak.)

Lajcsi: Te húztad a rövidebbet! (Fenyegetőleg.) Ügyelj, mert ha baj lesz a nyáj körül...

Józsi: Jól van na! Könnyű neked!...

Lajcsi: (Gunyolódva.) Kellemetős virrasztást! (Elalszik.)

Józsi: Csufolódj csak! Majd ki találom verni az álmat a sze-

medből! (Ásit.) Ejnye! Rám járt a rud! (Az ablak felé néz.) De...
ni, ni! Micsoda fényesség közeledik erre? (Ásit.) Mintha a mi istál-
lónktól jönne... Valami nagy csillag? De mégis... nem csillag.
(Ásit.) Borzasztó álmos lettem! Eh! Őrizze a nyáját, aki akarja! (El-
dől és elalszik.)

Harmadik jelenet.

Pista, Marci: (Angyalnak öltözve bejönnek és hozzák a
betelehemet.)

Marci: (Énekel.) Aludjatok pásztoraim, csendesen, csendesen!
Megőriztem nyájatokat szívesen, szívesen!

(Háttérben halk leánykarének.)

Betelesemi pusztán örvendetes hír van.

Az angyalok kara az időben így szóla, az időben így szóla.

Pásztorok! keljetek és gyorsan menjetek!

Gábor: (Félig alszik.) Pászortársam minő hang ez? Pásztor-
társam, minő hang ez?

(Kar tovább.) Betelehemnek jászolában Jézus született.

Örvendjete emberek! Örvendjete emberek!

Marci: Ébredjete pásztoraim csendesen! Csendesen!

Megőriztem nyájatokat szívesen, szívesen!

Pista, Marci: (Erős hangon.)

Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok,

Hogy Betelehembe, sietve menvén, lássátok.

Istennek fia, aki született jászolyban.

Ő léssen néktek, Üdvözítőök valóban.

Gábor, Lajcsi, Józsi: (Az ének első soránál felugranak
és bámulva nézik az angyalokat.)

Sándor: (Alszik.)

Pista: Serkenjete jó bojtárok! Az angyal szól, hallgassátok!
Betelesemi istállóban megszületett a Jézuska! Mellette van Édesanyja,
pólyába takarta és jászolyba fektette Szent Fiát.

(Mind énekel.)

Dicsőség mennyben az Istennek!

Dicsőség mennyben az Istennek!

Az angyali seregek, vígan így énekelnek;

Dicsőség, dicsőség Istennek!

Marci Pista: (Ének végeztével el jobbra.)

Gábor: (Sándort bökdösi a botjával.) Kelj fel öreg! Itt vol-
tak az angyalok!

Sándor: (Álmos, morgó hangon.) Itt voltak a hadnagyok?

Gábor: (A fülébe kiáltva Sándornak.) Angyalok!

Sándor: Jó nagyok? Bánom is én, akármekkora!

Lajcsi: Ébredj! Megszületett a Messiás!

Sándor: Nincs most április! (Megfordul és horkolni kezd.)

Józsi: Ezzel ugyan nem beszélünk az idén!

Gábor: Megálljatok! Felköltöm én az öreg tüstént. (Sándor fölé hajolva, a fülébe sug.) Lopják a birkát!

Sándor: (Felpattan.) Tolvaj! Tolvaj! Lopják a birkát! (Szaladni kezd.)

Gábor: (Megragadja és visszatartja.) Megállj hé! A birkát nem bántja a kutya se, hanem... égi látomás jelentette nekünk, hogy menjünk Betlehembe, mert egy rongyos istállócskában megszületett a Megváltó!

Sándor: (Megilletődötten.) Őt jelentette hát az a nagy üstökös csillag. Aldassék az Ur!

Mind: Mindörökké!

Sándor: Menjünk hát pásztoraim szaporán, de ajándékról se feledkezzünk ám meg!

(Ének.)

Pásztorok keljünk fel!

Hamar induljunk el!

Betlehem városába,

Rongyos istállócskába!

Siessünk, ne késsünk!

Hogy még ezen éjjel oda érhessünk,

Mi Urunknak tiszteletet tehessünk, (Indulnak kifelé.)

Öreg honvéd: Hó!... hó! Ne szaladjatok el! Pár szavam volna hozzátok, fiacskáim!

Lajcsi: (Visszaszól.) Mindjárt ...mindjárt, édes nagyapó, még nincs vége!

Öreg honvéd: (fejcsóválva.) Ezek ugyancsak ujfajta betlehemesdit játszanak.

Mind: (Jönnek, hozzák az ajándékokat és betlehem tetején egy kis karácsonyfát.)

Öreg honvéd: (Nagy megdöbbenéssel.) No, mit jelentsen ez?

Sándor: Ez azt jelenti, kedves bácsi, hogy a Jézuska elfogadta ugyan a betlehemi pásztorok ajándékát, de az Ő nevében elküldötte ide. Fogadja el a Jézuska ajándékát! Becsületes keresetünkből vásároltuk ezeket a kedves bácsinak, karácsonyra. Tessék ez a pár meleg csizma! (Ajándékát leteszi.)

Öreg honvéd: (Fölkel helyéről és elérzékenyülten, meghatottan néz a gyermekekre.)

Sándor: (Pénzt tesz az asztalra.) Ez a Lajcsi keresménye!

Gábor: Én is hoztam ruhát, meg fát, hadd legyen meleg nagyapóéknál!

Józsai: Tessék ez a kenyér, meg húsféle! (Leteszi az ajándékokat!)

Pista: (Csomagot nyújt át.) Ebben a csomagban pipa, meg dohány van...

Marci: (Átnyújtja a hosszú kolbászt.) Tessék! Jószívvel adom a bácsinak!

Öreg honvéd: (Örömmel elegyes meglepetéssel.) Mi ez, édes kicsi fiam, zászlónyel?

Marci: Nem a... Kolbász.

Öreg honvéd: (Elérzékenyülten sir, törölgeti zsebkendőjével szeméit.) Kedves fiai... hiába no... öreg legény vagyok és hamar elérzékenyülök... nem tudok ennyi jószág láttára szólni. Aldjon meg benneteket a jászolban fekvő kis Jézus! Megaranyoztátok egy mindenkitől elfeledett, szegény öreg embernek kilencvenharmadik karácsonyestjét.

Sándor: Mi csak azt az egyet kérjük a kedves bácsitól, hogy legyen szíves megmutatni nekünk a...

Öreg honvéd: Mit, édes fiam?

Gábor: Azt a három érmet, amit a szabadságharcban tetszett kapni...

Öreg honvéd: Szívesen fiai! (Az asztalfiókhoz tipeg és egy kis dobozt kotor elő.) Hát ti tudtok erről? (Mutatja az érmekeket.) Na, nézzétek, itt vannak! Ha valamelyik délután eljöttök, el is mesélem nektek a három érem történetét. Jó lesz-e?

Sándor: Nagyon jó lesz! Eljövünk!

Öreg honvéd: Senkinek se jutottam eszébe, csak nektek, kis magyar fiai! Derék, magyar szívetek van. Eljöttetek ugy-e, hogy az öreg honvédnak boldog karácsonyt szerezzetek?

Negyedik jelenet.

Voltak, Tanító, Tóth: (Jobbról belépnek.)

Tanító: Dicsértessék a Jézus!

Sándor: (Ijedten.) Jaj! A tanító ur!

Jó zsi: (Még ijedtebb hangon.) Édesapánk!

Sándor: (Tóthhoz szalad és bocsánatkérően csókol kezét.) Kedves jó atyám, ez ugyebár azt jelenti, hogy mindent tudnak? Bocsássanak meg nekem és társaimnak, de nekünk ez egyszer engedetleneknek kellett lennünk, mert így diktálta ezt a szívünk...

Tóth: Nem haragszom fiai, dehogy is haragszom, sőt...

Tanító: Büszkék vagyunk reátok! Most ti tartottátok nekünk, felnőtteknek előadást a történelemből, amikor kellemessé tettétek egy mindenkitől elfeledett hős, negyvennyolcas honvéd karácsonyestjét... és megmutattátok, hogyan kell áldozatos, felebaráti szeretettel szent karácsony estjét megünnepelni.

Ötödik jelenet.

Voltak, Tóthné, Annuska: (Besietnek jobbról.)

Tóthné: (Örömmel.) Jaj! Hála Istennek! Csakhogy itt látok mindenkit, békességben.

Öreg honvéd: Valóban... békességben...

Annuska: Azt hittük, hogy valami nagy baj van, amikor a tanító ur elhívta édesapámat...

Tóth: Semmi baj! Inkább nagy az örömünk!

Tóthné: Aldassék érte az Isten!

Tóth: Azaz, hogy... (bosszus arccal vakarja a fejét) ...most

jut eszembe, hogy mégis csak van valami baj. (Félrehuzza Tóthnét, sugva.) Nincs otthon karácsonyfa!

Tóthné: (Mosolyogva, megnyugtatóan.) De van! Titokban megcsináltuk Annuskával!

Tóth: (Örömmel.) Ó, de okos asszony vagy! Neked volt igazad! A mi gyermekeink valóban jók! Látod, mit csináltak?

Tóthné: Látom és örülök neki...

Tóth: (Fenn.) Most hát édes fiaim, induljunk hazafelé! Vár otthon a karácsonyfátok! De az öregekről se feledkezzünk ám meg!

Függöny.

Vége.

Gyakorlati fogások és eljárások

A szabad fogalmazás

Örökös téma, kifogyhatatlan a törekvés, amely a fogalmazást valahogy meg akarná javítani, mert általános a panasz minden irányból, hogy az iskolát elvégzett gyermekek nem tudnak fogalmazni, nem tudják gondolataikat értelmesen kifejezni. Legyen hát szabad nekem is kifejeztem a magam módszerét, hogyan tanítom a fogalmazást. Jobban mondva nem is tanítom, — hanem hogyan végeztetem a — tanulókkal.

Először is soha nem fogalmaztatok olyan tárgyról, amit a tanulók nem szemléltek, soha olyan eseményről, amit át nem éltek. Ellenben engedem őket, hogy szabadon válasszák meg témájukat. Természetesen én sem ezzel kezdtem.

Hiszen nem is azt nevezzük szabad fogalmazásnak, ahol a tanulóra bizzuk teljesen azt, hogy miről akar írni, hanem azt jelenti a szabad fogalmazás, hogy kisebb-nagyobb teret engedünk a tanulóknak az önállóság, a szabadság érvényesítésére. Eleinte tehát olyan fogalmazványt íratunk, amelynek tárgyát és anyagát közösen dolgoztuk fel, de feltétlenül önállósághoz juttattam tanulóimat az ilyen fogalmazások megírásában. Később, amikor így már jól ment a dolog, a dolgozat tárgyát én jelöltem ki, sőt én adtam meg az irányítását az anyag kiválasztására vonatkozólag is. Ezeknél a fogalmazásoknál tehát a tanulók önállósága az anyag elrendezésében és a kifejezés módjában érvényesült. Még később már a téma megválasztásában is nagyobb teret engedek a tanulóknak, sőt, olykor-olykor az anyag összegyűjtésében és elrendezésében és a kidolgozási módban is érvényesül a gyermek egyénisége.

Hogyan teremtsünk a szabad fogalmazásra alkalmat? Mi sem könnyebb ennél! Már megjött a december is, de még nem esett hó. Íratok egy dolgozatot, amelynek ez lesz a címe: Kérés Tél-apóhoz. Alig telik el egy-két nap, leesik az első hó. Örömtől su-

gárzó arccal jönnek iskolába a gyermekek. Engedélyt kérnek — nálam mernek ezt is! — hogy megköszönhessék levélben Téliapónak, hogy meghallgatta kérésüket. Egy szép februári napon hólabdázunk az udvaron. Tudják, hogy ez az utolsó hólabdacsatájuk. Bent, az iskolában szinte egyhangulag azt mondják: Irjuk le ezt a hólabdacsatát! A község főterén kidöntöttek egy hatalmas nyárfát. A legközelebbi órán mind arról akar írni — ha megnéztük velük a fa kidöntését, — mit mesél a kidöntött nyárfa?

Szoktassuk a gyermeket önálló szellemi munkásságra, a gondolkozást önállóságra, eleven tevékenységre kell szoktatni. Gyakorlatból tudom, hogy a tanulóknak minden ilyen szabad fogalmazványa egy-egy öröm forrása. Ez az alkotásban érzett öröm szüli az alkotás utáni vágyat is. A szabad fogalmazásban a tanuló felidézi a gyűjtött képzeteit, azoknak egész sorozatát a kijelölt célra koncentrálja. Ez a lelki munka aztán foglalkoztatja az asszociációs tevékenységet is. A szabad fogalmazás tehát a tudattartalom koncentrációja és a gyors és kétséges képzettársításra neveli a tanulót.

De nem fogadom el azt az ellenvetést sem, hogy a szabad fogalmazással nem nevelhető a tanuló kifejezőmódja, stílusa, szókincse, s nem ismeri meg az irodalmi nyelv kifejezéseit. Hát ez nem ál, hiszen valamennyi olvasmánytárgyalás és költeménytárgyalás, a tanító beszéde is mind ezt a célt szolgálja: hogy megéreztesse a tanulóval az irodalmi nyelven történő szókincset és helyes kifejezési módot. Csak egy a fontos: az alsóbb fokon ne kívánjuk meg a tanulótól azt, hogy a mi, — vagyis a felnőttek nyelvén mondja el azt, amit el akar mondani, hanem elégedjünk meg az ő előadási módjával. A fejlődés későbbi fokán lesz majd alkalmunk arra, hogy azt tökéletesítsük s az irodalmi nyelv és a felnőttek kifejezési módjához emeljük. Mindennek azonban fokozatos fejlődés kell s a legtöbb gyermek azért nem tanul meg soha fogalmazni, vagyis a saját gondolatait élőszóban vagy írástban kifejezni, mert soha sem engedjük meg neki azt, hogy a saját, legegységibb kifejezőmódján nyilatkozzon meg. A hiba itt már rendszerint ott jelentkezik, amikor a tanulóknak nem engedjük meg azt, hogy élményeit, megfigyeléseit szabadon elmondhassa valamely tárgy keretében. Pedig mindez szintén fogalmazás, mert a saját gondolatait akarja kifejezni. Előbb szokja meg az élőszóval való fogalmazást, azután sokkal könnyebb lesz a gondolatoknak írástban való kifejezése is, de természetesen csak akkor, ha ebben szabadságot engedünk számukra. (V.)

A három beosztásos **Elemi Iskolai Értesítő** darabonként **12 fillérért** kapják előfizelőink.

Szerkesztői üzenetek.

Tisztelettel kérjük m. t. Előfizetőinket, hogy a lap számára küldött cikkeket, műveket stb. a szerkesztőség címére (Vicsay Lajos Szeged, Madách-utca 17. sz.), míg megrendeléseket, esetleges reklamálását, könyvrendelést, szóval anyagi természetű ügyeiket a kiadóhivatal címére (Gyakorlati Pedagógia kiadóhivatala, Szeged, Kálvária ucca 5.) küldeni sziveskedjenek.

Lapunk minden hó 20-án jelenik meg, lapzárás kéziratok számára minden hó 5-én van.

Minden megkeresésre külön levélben válaszolunk. E rovatban csak olyan kérdésekre adunk választ, amelyek nyilvánosságra valók.

Készséggel állunk rendelkezésre minden nevelési ügyben Előfizetőinknek s azokra a választ a legrövidebb időn belül megadjuk.

Kéziratokat nem adunk vissza s nem őrzünk meg.

CSURY FERENC SZEGED

ÓRA-, ÉKSZER- ÉS RÁDIÓSZAKÜZLETE

Alapítási év 1911. **KÁRÁSZ U. 16.** Telefon 28—69.

Nagy javítóműhely.

A szegedi Fogadalmi templom motorikus felhúzósu per-cenkint kiváló toronyórájának tervező-készítője. Szállított toronyórákat 25 templom részére.

A szegedi harangjátékóra tervezője és készítője.

Országos ipari kiállításon 9 aranyéremmel kitüntetve.

Toronyórák átvilágítható opálüvegszámlappal, villamos órák, önműködő jelzőórák, Westminster ésegyéb dallamos ütész asztali-álló- és ingaórák Ébresztő-, kar- és zsebórák, arany, ezüst ékszerek és evőszerek nagy raktára.

Kérjen árajánlatot; toronyórát részletfizetésre is szállítunk

Csendőrség, vámőrség, közhivatalok kedvezményes szállítója.

TANITÓK

FIGYELMÉBE!

Az összes iskolákban használandó füzetek, író- és rajzszerek nagyban áron nálam beszerezhetők. Kérjen ajánlatot.

Kovács Henrik,

Szeged, Kárász-u. 13.